

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická
Katedra pracovního práva

Diplomová práce

Předměty duševního vlastnictví
v pracovněprávních vztazích

Zpracovala: Kvasničková Věra

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Martin Janák

Plzeň 2012

„Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Předměty duševního vlastnictví v pracovněprávních vztazích vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny.“

Plzeň 2012

Kvasničková Věra

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu práce,
panu JUDr. Martinu Janákovi.

„Lidé vědí mnoho, velmi mnoho, ale jejich vědění nemá na jejich život daleko toho vlivu, jaký by mít mělo, a v tom je velká chyba: učíme se příliš mnoho pro školu a neučíme se dosti pro život.“ T.G.M

Obsah

1. Úvod.....	7
2. Duševní vlastnictví.....	9
2.1 Pojem duševní vlastnictví.....	9
2.2 Ochrana duševního vlastnictví.....	11
2.3 Předměty duševního vlastnictví v pracovněprávních vztazích.....	14
2.3.1 Programové vybavení – Software.....	14
2.4 Průmyslové vlastnictví.....	17
2.4.1 Vynálezy a jejich patentovatelnost.....	17
2.4.2 Užité vzory.....	18
2.4.3 Průmyslové vzory.....	19
2.4.4 Topografie polovodičových výrobků.....	20
2.4.5 Odrůdy rostlin.....	20
2.4.6 Biotechnologické vynálezy.....	21
3. Pracovněprávní vztahy.....	23
3.1 Pracovní smlouva s tvůrcem.....	24
3.2 Zaměstnanecké dílo.....	25
3.2.1 Znaky zaměstnaneckého díla.....	25
3.2.2 Majetková a osobnostní práva k zaměstnaneckému dílu.....	27
3.3 Kolektivní dílo.....	27
4. Autorská díla.....	29
4.1 Autor díla.....	29
4.2 Autorské dílo.....	29
4.2.1 Dílo architektonické.....	30
4.3 Práva autora.....	31
4.3.1 Osobnostní práva autora.....	31
4.3.1.1 Kolektivní správce.....	33
4.3.2 Majetková práva autora.....	34
4.4 Ochrana práva autorského.....	35
4.5 Užití díla.....	36
4.5.1 Licenční smlouva.....	36

4.5.2 Bezúplatné zákonné licence.....	37
4.5.3 Úplatné zákonné licence.....	38
5. Právní ochrana.....	39
5.1 Právní ochrana zaměstnance.....	39
5.1.1 Obchodní tajemství.....	40
5.1.2 Know-how.....	41
5.1.3 Goodwill.....	42
5.1.4 Konkurenční doložka.....	42
5.1.5 Právní prostředky ochrany zaměstnavatele.....	43
5.2 Právní ochrana zaměstnance.....	44
6. Právní úprava a řešení této problematiky v EU.....	46
6.1 Historický vývoj.....	46
6.2 WIPO.....	47
6.3 WTO.....	48
6.4 TRIPS.....	49
6.4.1 Cíle a principy TRIPS.....	50
6.4.2 Práva duševního vlastnictví v Dohodě TRIPS.....	51
7. Závěr.....	54
Seznam použité literatury a pramenů.....	58

1. Úvod

Téma mé diplomové práce jsou Předměty duševního vlastnictví v pracovněprávních vztazích. Vážnost této problematiky se stále v dnešní době v mnohém podceňuje a oproti ochranám duševního vlastnictví v rámci autorských práv v uměleckých odvětvích mu není věnována dostatečná pozornost. Mnohdy se setkáváme s tím, že v pracovněprávních vztazích bývá tato ochrana jak ze strany zaměstnavatele, tak i ze strany zaměstnance opomíjena, a to i přesto, že pro obě tyto strany by ochrana každého účastníka tohoto vztahu měla být jedním z nejpodstatnějších ujednání v pracovních smlouvách. Zároveň v České republice de facto neexistuje jednotná úprava, která by cíleně tuto problematiku upravovala. V historii sice byly zaznamenány pokusy o její kodifikaci, avšak neúspěšné nebo byl daný problém řešen pouze z části či velice nesystematicky.

V této práci bych se ráda zaměřila jak na obecné definice všech podstatných pojmů, tak i na konkrétní situace, se kterými se v běžné praxi můžeme setkávat. Dále se zaměřit na postavení autorských práv k duševnímu vlastnictví v pracovněprávních vztazích. V neposlední řadě se zaměřím na právní ochranu a to jak z pohledu zaměstnavatele, tak i z pohledu zaměstnance, s cílem předejít jakýmkoli komplikacím, které v tomto vztahu mohou v budoucnosti nastat.

V úvodu práce se pokusím definovat pojem duševního vlastnictví, který má v této práci nejvýznamnější roli a to i v návaznosti na posuzování práv jeho autora, přičemž autorská práva a jejich role v pracovněprávních vztazích bude další podstatnou kapitolou této práce. Vzhledem k tomu, že jde o úpravu, která se odehrává v pracovněprávních vztazích zde nelze opomenout ani úpravu těchto vztahů v zákoníku práce a souvisejících předpisech a to i zaměstnaneckého díla, které sice není upraveno předpisy pracovního práva, ale svým obsahem se v této práci hodí spíše do kapitoly, která se zabývá pracovněprávními vztahy. Dále se pokusím vymezit právní ochranu zaměstnavatele vůči zaměstnanci i zaměstnance vůči zaměstnavateli v rámci možnosti ochrany na základě právního řádu České republiky. Na tuto kapitolu poté naváží vymezením úpravy v rámci Evropské Unie, krátkým shrnutím organizací a smluv, které se týkají tématu předmětů

duševního vlastnictví, především se zaměřím na Dohodu o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví.

Celkovým záměrem mé práce je přiblížení se k základním problémům tohoto odvětví. V průběhu práce se pokusím odpovídat na mnou položené otázky, které považuji k tomuto tématu za předmětné a zdůvodnit mé případné připomínky týkající se jak úpravy de lege lata, tak případné úvahy a názory na úpravu de lege ferenda.

2. Duševní vlastnictví

Duševní vlastnictví je z hlediska historie i současnosti, podstatnou součástí každodenního života. Je jedním z neodmyslitelných a nepostradatelných elementů, jenž se podílí na pokroku, vývoji a fungování společnosti. Svým způsobem se díky duševní tvůrčí činnosti člověka a jejích výsledků, dostala společnost na takovou úroveň, kterou známe dnes, a to jak z hlediska techniky, umění a vědy, tak i z hlediska každodenních potřeb a bytí kohokoliv z nás. Velice podstatné je, aby na základě dosaženého vývoje, byli další tvůrci schopni navázat na dosaženou technickou a kulturní úroveň a dále ji rozvíjet a inovovat. Pro umožnění dalšího vývoje, je nezbytné, aby byly vytvořeny vhodné podmínky pro rozvoj tvůrčích činností.

2.1. Pojem duševní vlastnictví

Duševní vlastnictví nelze definovat jednoznačně, každé jeho pojetí se v rámci různých pohledů liší. Za jeden ze všeobecných pokusů o vymezení tohoto pojmu lze označit definici Světové organizace duševního vlastnictví („World Intellectual Property Organization“) (dále jen WIPO), znějící ve smyslu, že duševní vlastnictví, velmi široce, představuje zákonná práva, která vyplývají z duševní činnosti v oblasti průmyslové, vědecké, literární a umělecké. Státy vytvářejí zákony na ochranu duševního vlastnictví ze dvou hlavních důvodů. Jedním z nich je, aby zákonem byla dána morální a majetková práva tvůrců, k jejich výtvorům a zároveň práva veřejnosti na tyto výtvořiny. Druhým důvodem je podpora tvořivosti, šíření a aplikace výsledků duševní činnosti v rámci rozvoje spravedlivého obchodu, který přispívá k ekonomickému a sociálnímu rozvoji.¹ Obecně řečeno, právo duševního vlastnictví usiluje o zabezpečení autorů a dalších tvůrců duševních artiklů a zavazuje se jim poskytnout určité časově omezené právo na kontrolu využití těchto výtvorů. Tato práva se nevztahují na fyzické objekty, ve kterých může být tvorba shrnuta, ale na duševní tvorbu jako takovou. Duševní vlastnictví je tradičně rozděleno do dvou větví, „průmyslového

---

¹ World Intellectual Property Organization. WIPO Intellectual Property Handbook : Law, Policy and Use. 2nd edition. Geneva : WIPO, 2004, s. 3.

vlastnictví“ a „autorských práv.“² Na základě Úmluvy o zřízení WIPO článku 2 bodu VIII. zakládací smlouvy jsou do pojmu duševního vlastnictví zahrnuta práva k veškerým výsledkům lidské činnosti, a to:

- k literárním, uměleckým a vědeckým dílům,
- k výkonům výkonných umělců, ke zvukovým záznamům a vysílání,
- k vynálezům ve všech oblastech lidské činnosti,
- k vědeckým objevům,
- k průmyslovým vzorům,
- k ochranným známkám, servisním známkám, obchodním názvům a označení
- na ochranu proti nekalé soutěži,
- všechna ostatní práva, vyplývající z duševní činnosti v průmyslové, vědecké, literární nebo umělecké oblasti³

Další vymezení lze nalézt například v Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví nebo v Dohodě o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (dále jen TRIPS).

Obecně lze tedy pojem duševního vlastnictví shrnout jako soubor práv týkajících se nehmotných statků, popřípadě tyto nehmotné statky samy. Původně se tohoto termínu užívalo v užším slova smyslu pouze jako označení autorského práva a práv souvisejících, v současné době se tento termín používá jako označení veškerých práv týkajících se duševní činnosti.⁴ Přičemž nehmotný statek je definován jako nehmotný předmět právních vztahů, zejména výsledek duševní činnosti.⁵ V těchto vztazích je důležité odlišovat duševní vlastnictví jakožto nehmotný statek od věcí hmotných, na kterých je duševní vlastnictví vyjádřeno objektivně. Takovéto věci mají úlohu nosičů nehmotných statků. Hovoříme-li

---

² World Intellectual Property Organization. WIPO Intellectual Property Handbook : Law, Policy and Use. 2nd edition. Geneva : WIPO, 2004, s. 3

³ Convention Establishing the World Intellectual Property Organization (Signet at Stockholm on July 1976) Article: Definitions (viii)

⁴ Madar L., Slovník českého práva, Linde Praha, 2002, str. 374

⁵ Madar L., Slovník českého práva, Linde Praha, 2002, str. 795

o právu duševního vlastnictví, nemůžeme vynechat otázku lidských práv.⁶ Jedná se totiž o základ veškerých vztahů mezi lidmi, lidská práva není možné opomíjet v žádném odvětví lidské činnosti a neméně tak v jakémkoli odvětví práva.

Na základě vymezení pojmu duševního vlastnictví vyvstává otázka, co je tedy předmětem duševního vlastnictví. Jednoduše řečeno je předmětem duševního vlastnictví nehmotná majetková hodnota, která vznikla jako výsledek duševní tvůrčí činnosti. V souvislosti s tímto nelze opomenout právo duševního vlastnictví, které na základě předchozích definic je tedy souborem práv k nehmotným statkům.

Pod pojmem práva duševního vlastnictví jsou sjednocena práva podle autorského zákona a práva průmyslového vlastnictví, ke kterým se podrobněji budu věnovat v následujících kapitolách a podkapitolách.

2.2 Ochrana duševního vlastnictví

Lze vůbec chránit něco tak abstraktního jako je duševní vlastnictví?

Základem ochrany duševního vlastnictví je její ústavněprávní ochrana, která ovšem není systematicky jednotná, vzhledem k tomu, že ji nalezneme v několika ustanoveních a to v čl. 10,11,15,17,26,28 a 34 Listiny základních práv a svobod.⁷ Články 10 a 11 berme jako základní a obecné a proto se k nim nemá ve spojení s touto prací smysl zabývat. Podstatnými články ve vztahu k ochraně duševního vlastnictví jsou předně čl. 15 konkrétněji odst. 2, ve kterém je „Svoboda vědeckého bádání a umělecké tvorby je zaručena“, dále v čl. 17 „Každý má právo vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem,...cenzura je nepřípustná,“ a to v následném spojení s odstavcem 4 tohoto článku, kdy svobodu projevu lze omezit zákonem, v rámci demokratické společnosti jako nezbytnost pro ochranu práv a svobod druhých. Články 26 a 28 se týkají roviny pracovněprávní, především práva na svobodný výběr povolání, podnikání a provozování jiné hospodářské činnosti a také práva na odměnu či uspokojivé

---

⁶ Telec I. , Přehled práva duševního vlastnictví, Lidskoprávní základy, Licenční smlouva, 2. upravené vydání, Doplněk, Brno 2007, str. 43

⁷ Usnesení předsednictva České národní rady č.2/1993 Sb., o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky

podmínky. I přestože jsou tato ustanovení základním středobodem bez další speciální úpravy by se dnešní moderní společnost neobešla. Na podstatu článků obsažených v Listině základních práv a svobod dále navazují přímé úpravy v podobě zákonů.

Ochrana duševního vlastnictví spočívá v tom, že nositelům práv k duševnímu vlastnictví vznikají tzv. výlučná práva, do nichž ostatní nesmí zasahovat. Specifickým znakem ochrany duševního vlastnictví je princip teritoriality právní ochrany, z něhož vyplývá, že práva z duševního vlastnictví je možné uplatňovat pouze na území toho státu, ve kterém byla ochrana přiznána. Pokud je zde snaha vlastníka o získání ochrany i v jiných státech, musí v rámci jejího získání učinit nezbytné kroky na daném území. V rámci vývoje historického, hospodářského či politického si každý stát na svém území uplatňoval pro tento druh práv jinou ochranu, přičemž se tato úprava jako mnoho dalších podstatně lišila a liší od dalších států. Takováto nejednotnost dnes způsobuje problémy zejména v oblastech mezinárodního obchodu a také znesnadňuje sjednocovací snahy Evropské Unie.

Z hlediska soukromoprávní ochrany je v České republice ochrana duševního vlastnictví velice nejednotná, de facto neexistuje kodifikace, která by tuto právní oblast jako celek či její část uceleněji upravovala. V minulosti zde sice byla snaha pokusit se kodifikovat průmyslová práva⁸, avšak skutečné realizace se tato myšlenka nikdy nedočkala. Doposud jediným předpisem, který upravuje více druhů nehmotných statků je tedy pouze autorský zákon. Základním prostředkem pro ochranu již porušeného práva je zde tedy soukromoprávní žaloba.

Z hlediska veřejnoprávní ochrany, je částečná úprava obsažena přímo v autorském zákoně v § 105a, §105b, 105c, jako správních deliktů vzniklých například na základě neoprávněného užití, neoprávněného zásahu, aj., je jí tedy především upraveno porušování práv třetími osobami. V rámci trestního práva jsou trestné činy, které porušují některá práva z duševního vlastnictví upraveny v trestním zákoníku v § 268, § 269, § 270 a § 271, přičemž se svým způsobem moc neliší od správních deliktů uvedených v autorském zákoně, avšak jde již o větší míru zásahu do těchto práv.

---

⁸ Pojem průmyslová práva bude vysvětlen v dalších kapitolách této práce.

Z jakého důvodu je vůbec nutné chránit duševní vlastnictví, případně předměty duševního vlastnictví?

Jednoduše řečeno, kde by byla naše společnost, kdyby nebylo vynálezců a jejich vynálezů, vědců a jejich vědeckých objevů nebo umělců a jejich umění, pokud by nebyla vytvářena ochrana statků vznikajících z duševní činnosti. Nebýt takovéto ochrany, tak by tvůrci a inovátoři ztratili motivaci pro vývoj nových statků. Ve spojitosti s tím nelze opomenout ani to, že nikdo by neměl bez omezení či bezplatně využívat vynálezů, objevů či uměleckých děl, vždyť i na základě stanovení určité poplatnosti za tyto statky dochází k dalšímu vývoji a zlepšování.

Nelze opomenout ani ochranu duševního vlastnictví prostřednictvím spotřebitelského práva⁹, i když jde tak trochu o „odlišnou“ ochranu, jelikož v této oblasti není účelem ochrana práv majitelů duševního vlastnictví, ale jedná se zde především o poskytnutí ochrany práv spotřebitele, a to především před nabídkou pirátského zboží.

Celkovým záměrem koncepce ochrany duševního vlastnictví, ať již v pracovněprávních vztazích nebo „pouze“ ve vztazích společenských, by mělo být postupné dosažení toho, aby k těmto poruchám vůbec nedocházelo. Problémům vzniklým na základě porušování těchto práv by se mělo předcházet již při samotném vzniku určitého vztahu, který se bude předmětům duševního vlastnictví a jeho rozvoje týkat. Je jednoznačné, že ani tento vývoj není a nebude jednoduchý, ovšem dodržováním základních pravidel lidského chování a mravnosti, lze hladšího vývoje dosáhnout s větší pravděpodobností. Mravnost a právnost se navzájem úzce prolínají. U obou jde o cesty, po nichž krácejí lidé. U obou jde o cesty, které vedou ke stejnému cíli.¹⁰

---

⁹ Telec I., Tůma P., Přehled práva duševního vlastnictví 2, Česká právní ochrana, Brno, Doplněk, 2006, str. 88

¹⁰ Telec I., Přehled práva duševního vlastnictví 1., Lidskoprávní základy, Licenční smlouva, 2. upravené vydání, Doplněk, Brno 2007, str. 43

2.3 Předměty duševního vlastnictví v pracovněprávních vztazích¹¹

Vzhledem k tomu, že duševní vlastnictví je neodlučitelným pojmem této práce, avšak ne pojmem jediným, je třeba se mu věnovat ve vytyčené rovině, v tomto případě jde o předměty duševního vlastnictví, které mohou vznikat v pracovněprávních vztazích. Nelze se zde ovšem zabývat všemi těmito předměty, a ani jejich podrobnou analýzou, a proto se zde alespoň pokusím vymezit z mého pohledu asi nejtypičtější dílo pro danou problematiku a tím je počítačový program¹² neboli programové vybavení - software.¹³

2.3.1 Programové vybavení – Software (počítačové programy)

Počítačový program je velmi vhodným typem autorského díla pro tuto práci z toho důvodu, že na základě autorského zákona je takovýto program na rozdíl od jiných děl dílem zaměstnaneckým¹⁴ i v tom případě, že byl vytvořen na objednávku; objednatel se v takovém případě považuje za zaměstnavatele.¹⁵ Počítačový program, i když jeho pojem není v autorském zákoně definován, je na jeho základě i na základě práva Evropských společenství, chráněn, včetně přípravných koncepčních materiálů, jako dílo literární třebaže jím není.¹⁶

I přes to, že počítačovým programům je dána speciální a trochu odlišná

---

¹¹ Pracovněprávní vztahy jsou vymezeny v kapitole 3 této práce

¹² Tento výběr odůvodňuji tím, že částečně i na základě tohoto typu autorského díla jsem si vybrala téma diplomové práce a to vzhledem k tomu, že jeden z mých rodičů se v pracovněprávních vztazích právě vývojem softwaru zabýval.

Zároveň se v dnešní době z těchto děl, a to hlavně díky tomu, že počítač se začal masově využívat nejen v zaměstnání jako pracovní nástroj, ale i ve volném čase jako prostředek k zábavě, stává další neodmyslitelná součást každodenního života.

¹³ Pojem programové vybavení/software je v podstatě odbornějším možná i širším termínem pro běžněji používané pojmenování - počítačové programy, s tímto označením se setkáme i v autorském zákoně a zároveň je tento termín používán i v právní praxi. Aby nedocházelo k nejasnostem, staví autorka všechny tyto termíny jako synonyma.

¹⁴ Pojem zaměstnaneckého díla bude podrobněji analyzován v následující kapitole týkající se pracovněprávních vztahů.

¹⁵ §58 odst. 7 Autorského zákona

¹⁶ Boltnar J., Právní ochrana počítačových programů, 24. 9. 2008, www.epravo.cz

úprava v autorském zákoně, což představuje určitou důležitost, která je jim tak zákonodárcem dána, je podle mého názoru stále tato problematika nedostatečně upravena v poměru s tím, k jaké produkci těchto děl během posledních let dochází. Je to především způsobeno tím, že rozvoj technického odvětví, pod které tato díla náleží, prošel v posledních dvaceti letech neuvěřitelně rychlým vývojem a ve velkém rozsahu se počítače a k nim potřebný software začal používat ve všech sférách profesních i volnočasových.

Autoři těchto děl mají vůči jiným autorům značně omezená práva, a to díky tomu, že je právní úpravou spíše podporován zisk majetkových práv zaměstnavatele k těmto dílům. I například jedno ze základních práv k duševnímu vlastnictví, jako je právo na označení autorství, je zde velmi často opomíjeno. Jednou z pravděpodobně zásadních chyb ochrany těchto děl, je zcela jistě to, že předmětem autorskoprávní ochrany není samotná myšlenka, postup či princip, na kterém je počítačový program založen, ale pouze to, jakým způsobem jsou myšlenky a postupy autorem vyjádřeny.

Dále je podstatné uvést, že na základě výrokové části rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci C-406/10¹⁷ v souvislosti se směrnicí Rady 91/250/EHS, nejsou funkce počítačového programu, programovací jazyk či formát datových souborů využívaných počítačovým programem za využití některých z jeho funkcí, pokládány za formu vyjádření tohoto programu, a proto nepoživají autorskoprávní ochrany počítačových programů ve smyslu této směrnice.¹⁸ Na toto navazuje výrok opírající se o stejnou směrnici 91/250/EHS; kdy osoba, která získala rozmnoženinu počítačového programu na základě licence, může bez svolení nositele autorského práva tento program zkoumat, studovat nebo zkoušet jeho fungování za účelem zjištění myšlenek a zásad,

---

¹⁷ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 2.května 2012(žádost o rozhodnutí o předběžné otázce High Court of Justice (Chancery Division) – Spojené království – SAAS Institute Inc v. Word Programming Ltd, (2012/C 174/05), Úřední věstník Evropské Unie, C 174, Svazek 55 ze dne 16.června 2012, str.5

¹⁸ Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991, o právní ochraně počítačových programů, článek 1 odst. 2

kteréhokoliv z prvků uvedeného programu.¹⁹ Výrok v odstavci třetím, je vyjádřen na základě směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES²⁰ a je v něm popsána situace, kdy rozmnožení některých prvků popsaných v uživatelské příručce k počítačovému programu chráněné autorským právem v jiném počítačovém programu nebo uživatelské příručce k tomuto programu může představovat porušení autorského práva k prvně uvedené příručce, pokud toto rozmnožení představuje vyjádření vlastního duševního výtvoru autora uživatelské příručky k počítačovému programu chráněné autorským právem.²¹

Počítačové programy u nás dle AutZ. spadají pod režim zaměstnaneckých děl § 58 odst. 7 a na toto navazujících kolektivních děl v § 59. Dále je zde zahrnuta speciální úprava v § 65 a § 66, kde jsou vymezena práva autora programu, ale v tomto případě spíše povinnost strpět omezení, která mu tímto vznikají, a která nejsou zásahem do práv autorských.

I přes všechna omezení autora počítačového programu je důležitý souhlas autora ohledně postoupení majetkových práv k dílu, jelikož nebude-li takovýto souhlas dán, objednatel nebude moci toto autorské dílo v podobě program užít. Objednatel je oprávněn po vytvoření počítačového programu, požadovat po zhotoviteli přístup ke zdrojovým kódům.²²

---

¹⁹ Podmínkou pro takovéto úkony je, že nabyvatel takovéto licence, nesmí porušovat výlučná práva nositele autorského práva k tomuto programu.

²⁰ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, článek 2 písm. a)

²¹ Ověření je úkolem soudu.

²² Štědroň, B. Ochrana a licencování počítačového programu. 1. Vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010

2.4 Průmyslové vlastnictví

Průmyslové právo je částí duševního vlastnictví a to spolu s právem autorským.²³ Průmyslové vlastnictví a jeho předměty ochrany byly vymezeny již Pařížskou úmluvou na ochranu průmyslového vlastnictví z roku 1883 a jsou jimi:

- patenty na vynálezy;
- užitné vzory;
- průmyslové vzory nebo modely;
- tovární nebo obchodní známky a známky služeb;
- obchodní jméno;
- údaje o provenienci zboží nebo označení jeho původu.²⁴

Pro účely této práce bude však vhodnější si stanovit předměty, které jsou častými a běžnějšími výtvoři vznikajícími v pracovněprávních vztazích, jako výsledky duševní činnosti zaměstnanců. Jsou jimi například vynálezy, užitné vzory, patentové vzory, topografie polovodičových výrobků, odrůdy rostlin nebo biotechnologické vynálezy.

2.4.1 Vynálezy a jejich patentovatelnost

Vynálezem je vlastně řešení, které splňuje podmínky pro udělení patentu u Úřadu průmyslového vlastnictví, které jsou zpravidla tři, a to, že takové řešení musí být nové, musí být výsledkem vynálezecké činnosti a musí být průmyslově využitelné.²⁵ Patentem se rozumí ochranné dokumenty, které jsou udělovány na vynálezy, které splňují stejné podmínky, kterých je třeba pro udělení patentu. Vlastník patentu má výlučné právo takto zabezpečený vynález využívat a zároveň je jeho právem tyto ochranné dokumenty převést na jinou osobu. Věc, na kterou byl patent udělen, nesmí být bez souhlasu majitele vyráběna či nabízena k prodeji.

Za vynález se nepokládá objev, vědecká teorie a matematická metoda;

---

²³ Právo autorské je v této práci samostatnou kapitolou (č.4)

²⁴ Článek 1 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví

²⁵ Madar L., Slovník českého práva, Linde Praha, 2002, str. 1717

plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti hraní her nebo vykonávání obchodní činnosti a jiné a jsou tedy vyloučeny z patentovatelnosti, stejně tak jako vynálezy, které jsou v rozporu s veřejným pořádkem a dobrými mravy, odrůdy rostlin nebo plemena zvířat, jakož i biologické způsoby jejich pěstování a šlechtění.

Za podnikový vynález se má ten, který byl vytvořen průvodcem ke splnění úkolu z pracovního poměru k zaměstnavateli. Právo na patent, není-li stanoveno jinak, přechází na zaměstnavatele.²⁶ Přičemž, pokud zaměstnavatel neuplatní vůči původci do tří měsíců právo na patent, přechází toto právo zpět na jeho původce. To by ovšem znamenalo, že si takovýto vynález může zaměstnanec tři měsíce někde schovávat a pak přijít s tím, že právo patentu je na základě tohoto neuplatnění na jeho straně. Na to však zákonodárce prozíravě myslel, když v úpravě stanovil povinnost zaměstnance informovat zaměstnavatele neprodleně o vytvoření vynálezu, navíc v písemné formě.

Příhlášku vynálezu je třeba předložit u Úřadu průmyslového vlastnictví, který je zároveň i podacím místem přihlášek pro evropské a mezinárodní patenty, a který eviduje vynálezy v patentovém rejstříku. Ten pak správním úkonem, na základě patentového řízení patent přihlašovatelům udělí nebo neudělí. Účinek patentu pak nastává ode dne oznámení o udělení patentu.²⁷ Platnost patentu je maximálně 20 let od podání přihlášky.

2.4.2 Užité vzory

Užitným vzorem jsou chráněna nová technická řešení, která přesahují rámec pouhé odborné dovednosti a jsou průmyslově využitelná. Již z tohoto popisu a někdy používaném obdobném názvu tzv. malý patent, je zřejmé, že patent a užité vzory jsou příbuzným pojmem. Důvodem existence užitého vzoru vedle patentu je ten, že patentovým systémem není možné toliko uplatnit na předměty denní potřeby, které vykazují nižší invenční úroveň.²⁸

---

²⁶ § 9 z.č. 527/1990 Sb. o vynálezech a zlepšovacích návrzích

²⁷ Ve věstníku Úřadu průmyslového vlastnictví

²⁸ Telec I., Tůma P., Přehled práva duševního vlastnictví 2, Česká právní ochrana, Brno, Doplněk, 2006, str. 56

Hlavními rozdíly mezi patentovou úpravou a úpravou užitečných vzorů je ten, že v případě užitečného vzoru postačí nižší požadovaná vynálezecká úroveň. Chrání se jím jen technická řešení prostorově stvořitelná, ne však metody výroby či pracovní činnosti. Užitečné vzory stejně tak jako patenty jsou zapisovány Úřadem průmyslového vlastnictví, s tím rozdílem, že při zápisném řízení o užitečném vzoru jsou ověřovány pouze formální podmínky zápisu podle § 8 Zákona o užitečných vzorech²⁹ a užitečný vzor je po splnění těchto podmínek zapsán do rejstříku. Doba platnosti užitečného vzoru jsou 4 roky nejdéle však 10 let ode dne podání přihlášky.³⁰

2.4.3 Průmyslové vzory

Průmyslové vzory se oproti předešlým patentům a užitečným vzorům, vztahují místo technického řešení na estetické výtvoř. Je jím tedy vzhled výrobku nebo jeho části spočívající především ve znacích linií, obrysů, barev, tvaru, struktury nebo materiálů výrobku samotného nebo jeho zdobení. U průmyslového vzoru musí být tyto výsledky zachytitelné na hmotný podklad tak, aby se dalo hovořit o jejich ztělesnění ve výrobku, čímž se liší od uměleckých děl, u kterých není zapotřebí jejich zachycení na takovýto hmotný podklad, neboť postačuje být jen jejich pomíjivé vyjádření.³¹

Má-li být průmyslový vzor způsobilý ochraně, musí splňovat podmínku novosti a individuality. Vznik práv k průmyslovému vzoru je stejně jako předešlý patent a užitečný vzor založen zápisem Úřadu průmyslového vlastnictví do rejstříku průmyslových vzorů.

Zaměstnanecký průmyslový vzor³² je vytvořen zaměstnancem v rámci plnění úkolu vyplývajícího mu z pracovního poměru k zaměstnavateli. Stejně jako u zaměstnaneckého vynálezu, zde platí ujednání o písemném informování zaměstnavatele o vytvoření průmyslového vzoru a stejná tříměsíční lhůta ohledně

---

²⁹ Z.č. 478/1992 Sb.

³⁰ Dobu platnosti lze po čtyřech letech prodloužit na žádost majitele užitečného vzoru, a to až dvakrát na tři roky.

³¹ Telec I., Pojmové znaky duševního vlastnictví, C. H. BECK, Brno, 2012

³² § 13 z.č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů

uplatnění práva na tento průmyslový vzor.³³

Ochrana zapsaného průmyslového vzoru trvá 5 let od podání přihlášky nejdéle však 25 let.

2.4.4 Topografie polovodičových výrobků

Topografií se rozumí série jakkoli zafixovaných nebo zakódovaných vzájemně propojených zobrazení, které znázorňují uspořádání, z nichž je polovodičový výrobek složen. Polovodičem je konečná nebo mezitímní forma mikroelektronického výrobku, který má plnit elektronickou funkci.³⁴

Právo na ochranu takového výrobku vzniká dnem, kdy došlo k prvnímu veřejnému obchodnímu využití, jestliže byla písemná přihláška topografie podána Úřadu průmyslového vlastnictví do dvou let od tohoto využití. Byla-li topografie vytvořena ke splnění úkolu vyplývajícího z pracovněprávního vztahu, přísluší právo na ochranu zaměstnavateli. Doba trvání ochrany topografie je 10 let od jejího prvního obchodního využití či zápisu.³⁵

2.4.5 Odrůdy rostlin

Odrůdami rostlin se rozumí skupina rostlin, která náleží k nejnižšímu stupni botanického třídění.³⁶ Ochranná práva mohou být udělena pouze k těm odrůdám, které splňují podmínky na základě §3 zákona o ochraně práv k odrůdám rostlin, a těmi jsou novost, odlišnost, uniformita a stálost. Vlastníkem těchto práv ochrany se stane šlechtitel.³⁷

K přiznání ochranných práv je třeba podat žádost o jejich udělení u Úřadu kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského. Pokud je tímto úřadem přiznána ochrana těchto práv a je šlechtiteli vydáno šlechtitelské osvědčení, je mu tím

---

³³ viz. kapitola 2.4.1 Patenty

³⁴ § 2 zák. č. 529/1991 Sb. o ochraně topografií polovodičových výrobků

³⁵ Lhůta je počítána od konce kalendářního roku, ve kterém tato ochrana vznikla.

³⁶ Článek 2, Mezinárodní úmluvy na ochranu nových odrůd rostlin z 2. prosince 1961

³⁷ Šlechtitelem může být právnická i fyzická osoba na základě zákona č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin,

zajištěno právo na výlučné využívání chráněné odrůdy. Tato práva trvají 25 let od udělení ochrany, výjimkou jsou chráněné odrůdy dřevin, chmele, révy vinné a brambor, kde je tato doba 30 let.

I v tomto odvětví je v zákoně částečně definována možnost obdobného vztahu, jako je pracovněprávní mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. V § 19a a násl. jsou upravena práva a povinnosti, týkající se vztahu pěstitele a držitele šlechtických práv.

2.4.6 Biotechnologické vynálezy a jejich patentovatelnost

Biotechnologickým vynálezem je biologický materiál,³⁸ který je izolován ze svého přirozeného prostředí nebo který je vytvářen technickým procesem. Patentovatelnost těchto vynálezů je velice omezena především v případě, kdy by se jejich obchodní využití přičilo veřejnému pořádku nebo dobrým mravům. Jde zejména o vynálezy týkající se práce s lidským genomem, embryem, tělem, jejich modifikací či klonováním a to v jakýchkoliv stádiích vzniku či vývoje.

Pro patentování biotechnologických vynálezů se použijí stejné postupy jako pro patentování vynálezů,³⁹ přičemž přihlašovatel je oprávněn omezit přístup k tomuto vynálezu (biologickému materiálu) na dobu 20 let. Přičemž omezení tohoto přístupu se netýká nezávislých expertů.

Na základě předchozích kapitol, ve kterých jsem se alespoň zčásti pokusila definovat předměty průmyslového vlastnictví a jejich ochranu. Nelze přehlédnout, že všechny právní úpravy těchto předmětů, kromě ustanovení o užitných vzorech a naposledy zmíněných biotechnologických vynálezech, obsahují alespoň partikulární úpravu, která je aplikovatelná na pracovněprávní vztahy. Pověštinou je to sice úprava dispozitivní a nechává se tedy spíše na účastnících těchto vztahů, aby si své poměry upravily spíše podle svého uvážení.

---

³⁸ Biologický materiál je na základě § 1 z.č. 206/2000 Sb., o ochraně biotechnologických vynálezů, chápán jako jakýkoliv materiál, který obsahuje genetickou informaci a je schopný samoreprodukce nebo reprodukce v biologickém systému

³⁹ Viz. kapitola 2.4.1

V mnohém, jako je například způsob zajištění vzniku ochranných práv k těmto předmětům, jsou si jednotlivé úpravy velmi podobné, mnohdy by se dalo říci, že totožné. Většina z nich je chráněna na základě výsledku stejného nebo podobného správního postupu u stejné instituce.

3. Pracovněprávní vztahy

V pracovněprávních vztazích vznikající předměty duševního vlastnictví jsou hlavním tématem této práce, je tedy velmi podstatné vymezit esenciální náležitosti těchto vztahů, včetně základních pojmů. Vzhledem k nynější úpravě zákoníku práce rozumíme pracovněprávními vztahy, ty vztahy, které vznikají při výkonu závislé práce mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem,⁴⁰ tzv. *individuální pracovněprávní vztahy*; dále pak právní vztahy kolektivní povahy jakož i právní vztahy této povahy, které souvisejí s výkonem závislé práce, tzv. *kolektivní pracovněprávní vztahy*.

Vzhledem ke kontextu mezinárodního vývoje je zřejmé, že naše pracovněprávní úprava musí získat, s ohledem na globalizaci a liberalizaci, větší flexibilitu. Nelze totiž očekávat příliv investorů a podnikatelů při tak rigidní, kogentní pracovněprávní úpravě, jakou máme dnes. Jde o to vytvořit pro investory „přátelský rámec“ a „přátelské“ podnikatelské klima.⁴¹

Je třeba si stanovit, které právní vztahy budeme vzhledem k autorskému zákonu a případnému režimu zaměstnaneckých děl pokládat za pracovněprávní. Takovými jsou vztahy zaměstnanecké a vztahy fiktivně zaměstnanecké a jim obdobné. Jak bude podrobněji popsáno dále, u zaměstnaneckých děl se v případě jejich určitých druhů objevují i právě zmíněné vztahy fiktivně zaměstnanecké velmi frekventovaně.

Ve všech zákoníkem práce stanovených pracovněprávních vztazích může docházet k vytváření předmětů duševního vlastnictví. Obecně však platí, že pro posouzení, zda tu konkrétní pracovněprávní vztah je či není, je nutné vycházet z reálné vůle stran, kterými byl takovýto vztah založen.⁴²

Na základě předchozího výkladu lze stanovit, že veškerá díla, která byla

---

⁴⁰ V případě základního pracovněprávního vztahu, kdy na jedné straně je zaměstnanec a na straně druhé zaměstnavatel, může být zaměstnavatelem, jak fyzická, tak právnická osoba, zaměstnancem však pouze osoba fyzická.

⁴¹ Bělina M. a kolektiv, Pracovní právo 4. doplněné a přepracované vydání, Praha, C.H.BECK, 2010, str. 13

⁴² Telec, I., Tůma, P., Autorský zákon: komentář, Praha, C. H. BECK, 2007

zaměstnancem vytvořena ve smyslu Aut.Z., ke splnění povinností, které mu vyplývají z pracovněprávních vztahů, jsou považována za díla zaměstnanecká.

3.1 Pracovní smlouva s původcem

Koncept pracovní smlouvy je dán na základě zákoníku práce⁴³ a vytváří vztah nadřízenosti a podřízenosti mezi smluvními stranami. Zaměstnavatel je oprávněn dávat zaměstnanci pokyny a zaměstnanec je povinen tyto pokyny respektovat.⁴⁴ Je-li dílo pokládáno za zaměstnanecké, znamená to ochranu zájmu zaměstnavatele a je tedy nutné, aby zaměstnavatel přihlížel k autorskoprávní úpravě děl a pracovních podmínek.

Práva a povinnosti ze vztahů k předmětům duševního vlastnictví stojí mimo pracovněprávní vztah. Jestliže tedy dojde k ukončení pracovněprávního vztahu, tak i nadále vztah z předmětů duševního vlastnictví mezi subjekty trvá. Je proto možné, že tyto předměty mohou být dokončeny až po skončení pracovněprávního vztahu.

Pro pracovní smlouvu s původcem je základem § 34 Zákoníku práce s neopomenutelnými náležitostmi, jako jsou písemná podoba smlouvy, druh práce, místo nebo místa výkonu práce a den nástupu do práce. Přihlédneme-li k tomu, že v pracovní smlouvě s původcem by měly být stanoveny další podstatné náležitosti, je evidentní, že základná úprava poskytnutá nám ZPr je pro tento vztah neuspokojivá. V případech, kdy zaměstnavatel předpokládá, že bude přijímaný zaměstnanec původcem zaměstnaneckého díla dle AutZ, by mělo být součástí smlouvy ujednání o souhlasu s postoupením výkonu majetkových práv neboli udělení licence k dílu třetí osobě.

Tím, co by v případě smlouvy s tvůrcem nemělo být nikdy opomíjeno a měla by na to být kladena zvláštní pozornost, je zařazení ustanovení, která upravují ochranu obchodního tajemství a dalších důvěrných informací, ochranu před nekalosoutěžním jednáním a zákaz konkurence po dobu trvání pracovního

---

⁴³ § 33 a násl.

⁴⁴ Bělina M. a kolektiv, Pracovní právo 4, doplněné a přepracované vydání, Praha, C. H. BECK, 2010, str. 10

poměru, se zaměřením na informace, k nimž se původce dostane v rámci své činnosti a které by popřípadě mohly být zneužity k újmě zaměstnavatele.⁴⁵

Nelze však ani opomenout ustanovení o přiměřené odměně, které má v pracovní smlouvě s tvůrcem veliký význam a je nezbytné, aby se jím předešlo případným sporům o nárokovaní autorské odměny.

3.2 Zaměstnanecké dílo

Zaměstnanecké dílo je sice definováno v zákoně autorském a ne v zákoníku práce, ale i přesto, že nepatří přímo na základě právní úpravy do této kapitoly, je v těchto vztazích pro tuto práci podstatným pojmem a z tohoto důvodu jsem jej zařadila do této kapitoly.

Definovat jej lze jako autorské dílo, které autor vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního vztahu k zaměstnavateli.⁴⁶ I když již na základě předchozího výkladu ohledně počítačových programů,⁴⁷ je nám známo, že se jedná spíše o právní fikci, jelikož ne vždy zde musí být pro výkon zaměstnaneckého díla daný pracovněprávní vztah mezi zhotovitelem a zaměstnavatelem.

3.2.1 Znaky zaměstnaneckého díla

Vznik zaměstnaneckého díla a jeho existence jako takového díla je podmíněno splněním několika podmínek. Od základního principu Aut.Z, musí takové zaměstnanecké dílo, jako dílo autorské splňovat podmínky, které jsou mu tímto zákonem dány. Musí tedy jít o dílo literární, vědecké nebo umělecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a které je vyjádřeno v objektivně smysly vnímatelné podobě. Vedle tohoto je podstatné, aby existoval zvláštní vztah mezi zaměstnancem jako autorem takového díla a zaměstnavatelem, tím je myšlen právě vztah pracovněprávní. Zároveň tedy toto dílo musí být vytvořeno činností, která je v rámci takového vztahu vykonávána, a která je vlastním splněním

---

⁴⁵ Jansa, L., Co obnáší pracovněprávní vztah s programátorem, www.pravoit.cz, 13. 12. 2006

⁴⁶ Madar L., Slovník českého práva, Linde Praha, 2002 str. 1768

⁴⁷ Kapitola 2.3.1 této práce

povinností vyplývajících z pracovněprávního vztahu.

K tomu, aby bylo evidentní, že dílo vzniklo na základě plnění pracovních povinností, je potřeba splnit následující podmínky. Zaměstnavatel musí mít se zaměstnancem řádnou smlouvu a to smlouvu pracovní či smlouvu o provedení práce nebo smlouvu o pracovní činnosti. Dalším podstatným bodem jak již bylo zmíněno je, že takovéto dílo musí být vytvořeno na základě plnění pracovních povinností. Přičemž jako plnění povinností v pracovněprávním vztahu se z autorskoprávního hlediska rozumí například redaktorská činnost, překladatelská činnost nebo činnost vědecká (např. vývoj léků pro farmaceutickou společnost), avšak tato činnost musí být plněna na základě pokynů zaměstnavatele.

V případě, kdy se zaměstnanec dostane do prodlení s dokončením zaměstnaneckého díla nebo jeho dokončení se stane nemožným, čímž může být dlouhodobá nemoc, či skončení pracovního poměru. Má se za to, že autor udělil zaměstnavateli souhlas k tomu, aby bylo jeho zaměstnanecké dílo dokončeno. Pokud se ovšem na základě dohody zaměstnanec se zaměstnavatelem dohodl jinak a takovéto dokončení je vyloučeno, platí, že dokončení díla bez souhlasu zaměstnance by se stalo zásahem do osobnostních práv.

I přes to, že na základě autorského práva se má za to, že odměna za zhotovení zaměstnaneckého díla je již obsažena ve mzdě či jiné odměně zaměstnance, je neopomenutelným právem autora zaměstnaneckého díla vůči zaměstnavateli právo na přiměřenou dodatečnou odměnu, pokud by se mzda či jiná odměna vyplacená autorovi zaměstnavatelem dostala do zjevného nepoměru k zisku z využití práv k zaměstnaneckému dílu a významu tohoto díla pro dosažení takového zisku. Přičemž takováto dodatečná odměna neplatí pro počítačové programy, databáze a kartografická díla. Pokud tedy zaměstnavatel nabude z počítačového programu vysokého zisku, nemusí zaměstnanci – tvůrci, vyplatit dodatečnou odměnu, není-li však stanoveno jinak. Jak již bylo zmíněno dříve⁴⁸ je počítačový program a dále uvedená databáze a kartografické dílo považováno za zaměstnanecké dílo, i v případě, že jsou vytvořena na objednávku a objednavatel je tedy považován za zaměstnavatele.

---

⁴⁸ Kapitola 2.3.1 této práce

3.2.2 Majetková a osobnostní práva k zaměstnaneckému dílu

Pokud autor zhotovil dílo v poměru pracovněprávním, a pokud není sjednáno jinak, je výkon majetkových práv omezen ve prospěch zaměstnavatele a to na základě zákona. Jak jsem již předeslala spojením „pokud není sjednáno jinak“ jde o úpravu dispozitivní a lze si tedy v různých případech stanovit odlišné režimy. Zaměstnavatel pak vykonává tato práva svým jménem a na svůj účet zatímco zaměstnanci zůstávají pouze tzv. holá majetková práva autorská bez možnosti je využít nebo s nimi nakládat.⁴⁹ V žádném případě však nedochází k převodu majetkových práv, jelikož ta jsou nepřevoditelná.⁵⁰

Autorova osobnostní práva k zaměstnaneckému dílu by měla zůstat nedotčena, tak jak je uvedeno v § 58 odst.1 věta první. Avšak dále je stanoveno, že pokud dojde ze strany zaměstnavatele k výkonu majetkových práv k zaměstnaneckému dílu, má se za to, že autor svolil ke zveřejnění, úpravám, zpracování včetně překladu, spojení s jiným dílem, zařazení do díla souborného, jakož i k tomu aby uváděl zaměstnanecké dílo na veřejnost pod svým jménem. Z čehož vyplývá, že k určitému omezení osobnostních práv zaměstnance jako původce ve prospěch zaměstnavatele nastane. Všechna tato omezení se však týkají pouze takové míry, která je potřebná pro zhodnocení díla a výkonu majetkových práv zaměstnavatelem.

Nedochází-li ze strany zaměstnavatele k výkonu majetkových práv k zaměstnaneckému dílu vůbec anebo je vykonává nedostatečně, má autor právo požadovat, aby mu zaměstnavatel udělil licenci.

3.3 Kolektivní dílo

Na díla zaměstnanecká v Aut.Z navazují díla kolektivní. Jde o autorská díla se speciálním režimem, která se vždy považují za díla zaměstnanecká, i pokud byla vytvořena na objednávku. Objednavatel se vždy považuje za zaměstnavatele. Vzhledem k tomu, jakým typem díla kolektivní dílo je, je v rámci této práce důležité, že jako takové může být vytvořeno v pracovněprávním vztahu.

---

⁴⁹ Jansa L., Co obnáší pracovněprávní vztah s programátorem, www.pravoit.cz, 13.12.2006

⁵⁰ § 26 AutZ.

Kolektivní dílo je charakteristické především tím, že je dílem, na kterém se podílí více autorů; je vytvářeno z podnětu a pod vedením fyzické nebo právnické osoby, která ovšem nutně nemusí být jedním z autorů, avšak je uváděno na veřejnost pod jejím jménem. Příspěvky, které byly jednotlivými autory do takového díla zahrnuty, nejsou schopny samostatného užití.⁵¹

Stejně tak jako u zaměstnaneckých děl, pokud není ve smlouvě stanoveno jinak, uplatní se dále ustanovení o přiměřené dodatečné odměně. Jak na základě zákona vyplývá, může být kolektivním dílem jakékoli dílo podle Aut.Z, kromě díla audiovizuálního a díla audiovizuálně užitého, která kolektivním dílem nejsou. Díla spojená či souborná jsou taktéž vyloučena z aplikace režimu kolektivních děl, neboť jsou složena z děl nadaných samostatného užití.

Kolektivní díla, která jsou vytvářena v pracovněprávních vztazích, tedy podléhají režimu děl zaměstnaneckých. Avšak autoři musí být již při vytváření obeznámeni s tím, že ve výsledku se má jednat právě o kolektivní dílo. Každý z autorů má svá práva a povinnosti, která jsou k výtvoru vázána na základě poměrnosti autoraova příspěvní ke vzniku díla, takovýto poměr není však jednoduché stanovit.

---

⁵¹ § 59 AutZ.

4. Autorská práva

Autorská práva v objektivním smyslu jsou souborem právních norem, jenž upravují vztahy, které vznikají při vytváření a společenském uplatňování autorských děl. Autorská práva v subjektivním smyslu jsou daná konkrétní oprávnění, práva, která náleží autorovi k dílu, které svojí duševní tvůrčí činností vytvořil.⁵² Z hlediska normativního jsou autorská práva upravena zákonem č.121/2000 Sb., o právu autorském.

4.1 Autor díla

„Autorem je fyzická osoba, která dílo vytvořila.“ Z tohoto ustanovení je zřejmé, že autorem díla, může být pouze fyzická osoba. I přesto, že nová úprava autorského zákona byla přijata v roce 2000 a tato definice se zde výslovně vyskytuje, se v České republice i před přijetím tohoto zákona tato zásada vždy uplatňovala.⁵³ Pouze fyzická osoba je tedy nadána tvůrčími schopnostmi, a z tohoto důvodu může pouze ona být v postavení autora autorského díla. Oproti tomu výkon práva autorského, v žádném případě však právo autorské jako takové, může vykonávat i osoba právnická. Toto lze uvést například u zaměstnaneckých děl. V tomto se naše úprava zásadně liší od úprav ostatních států (především v rámci EU), ve kterých už je možné, aby autorem díla byla i osoba právnická.

4.2 Autorské dílo

Autorským dílem může být na základě § 2 odst.1 Aut. Z dílo literární a jiné umělecké dílo a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě⁵⁴ a to včetně podoby elektronické.⁵⁵ Kterékoli dílo by mělo být neopakovatelné a jedinečné, neměla by se vyskytovat dvě naprosto totožná díla, jelikož by to

---

⁵² Švestka J., Dvořák J. a kolektiv, Občanské právo hmotné 3, 5. vydání, 2009, str.159

⁵³ Šebelová Marie, časopis Automatizace, ročník 52, číslo 11, listopad 2009, str. 618

⁵⁴ Objektivní vnímatelnost znamená, že dílo jsou schopni vnímat i osoby odlišné od autora.

⁵⁵ Autorské dílo v elektronické podobě viz. kapitola 2.3.1

znamenal, že jedno je plagiátem druhého. Autorské dílo může vzniknout i na základě spolupráce. V případě, že tedy vytváří autorské dílo několik autorů společně, jedná se o spoluautory. Takto vytvořené autorské dílo pak musí být nedílné a jediné. O spoluautorství se většinou jedná v případě autorské spolupráce na díle v témže oboru, například u díla literárního. Spoluautorským dílem naopak není hudební a literární složka jednoho díla, tedy například písně, kdy se jedná o dvě samostatná díla, která jsou spojena v jednom souborném díle.⁵⁶ Právo autorské náleží všem spoluautorům společně a nerozdílně. Zákon zde tedy zakotvuje princip solidárnosti. Spoluautorem není ten, kdo ke vzniku díla přispěl pouze poskytnutím pomoci nebo rady, nebo ten, kdo dal ke vzniku díla podnět. Pro nakládání s dílem je třeba souhlasu všech spoluautorů, a to bez ohledu na velikost jejich tvůrčích příspěvků.

4.2.1 Dílo architektonické

Dílo architektonické zmiňuji z toho důvodu, že je typickým dílem souborným, které bylo zmíněno výše. Stejně tak jako počítačové vybavení, které jsem popsala v kapitole 2.3.1, není pojem architektonického díla v našem Aut.Z. nijak definován. Pouze na základě §2 Aut.Z je toto dílo vymezeno, jako dílo, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a zároveň je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě. Nelze si nevšimnout, že toto vymezení je vlastně vymezením prakticky jakéhokoliv autorského díla.

Vznik architektonického díla, je rozdělen do několika fází, přičemž lze každou z nich považovat za samostatné autorské dílo. Jako příklad těchto fází je možné uvést fázi návrhu, fázi projektování či fázi dokumentace skutečného provedení díla.⁵⁷ Tyto typy děl jsou umístovány na veřejných prostranstvích a je tedy možné je užít formou fotografie, kresbou aj., avšak nelze je užít bez svolení autora v trojrozměrné podobě, jako např. malá kopie stavby.⁵⁸

---

⁵⁶ Souborné dílo např. dílo architektonické, viz kapitola 4.2.1

⁵⁷ Plos J., Autorská práva k architektonickému dílu - urbanistické studii, 28.1.2008

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26. 3. 1976, sp. zn. 3 Cz 13/76.

Pod pojmem malá kopie stavby si lze pro představu uvést mále „eiffelovky“, které si lidé vozí jako suvenýr z Paříže.

S ohledem na téma této práce vyvstává otázka architektonického díla jako díla vytvořeného v pracovněprávním vztahu. I přesto, že není v ustanovení o zaměstnaneckém díle žádná zmínka o tomto typu díla, můžeme takto architektonické dílo vnímat například z pohledu společností, které se zabývají zpracováváním projektových dokumentací staveb. Kdy pro zaměstnavatele, mohou různí zaměstnanci vytvářet autorská díla, která nemusí být přímo projektovou dokumentací. Pro takovéto pracovněprávní vztahy je vhodné, pokud se upraví zvláštní smlouvou, která je založena na odborných předpisech takovéto profese.

4.3 Práva autora

Naše právní úprava je postavena na principu neformálnosti vzniku autorského díla. Není tedy nutné, aby autorské dílo procházelo procesy jako je registrace či placení poplatků. Obsahem subjektivního autorského práva je soubor osobnostních a majetkových práv autorských.⁵⁹ Tato dualistická koncepce autorských práv byla do našeho právního řádu zavedena teprve novým autorským zákonem, konkrétně v prosinci roku 2000. Z tohoto vyplývá, že jsou tedy autorská práva rozdělena na práva osobnostní a na práva majetková autora, kdy jejich výlučnost je dána v jejich samostatnosti a oddělenosti.

4.3.1. Osobnostní práva autora

Osobnostní práva autora jsou spojena pouze s osobou autora a smrtí autora fakticky zanikají. Jsou nepřevoditelná a autor se jich ani nemůže vzdát. Osobnostní autorská práva jsou v zákoně autorském v § 11, § 54, a § 56.⁶⁰ Hlavním osobnostním právem autora je jeho právo rozhodnout o zveřejnění svého díla, tedy o jeho první prezentaci díla na veřejnosti. „*Autor má právo rozhodnout o zveřejnění svého díla*“. Jako zveřejnění se v tomto případě považuje např.

---

⁵⁹ Telec I., Tůma P., Přehled práva duševního vlastnictví, Česká právní ochrana 2, Brno, Doplněk, 2006 str. 33

⁶⁰ Zák. č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů

předání softwaru objednateli, výstava obrazu, produkce písně v rádiu. Dílo je tedy zveřejněno dnem, kdy bylo poprvé oprávněně zpřístupněno veřejnosti, jako veřejným přednesením, provedením, předvedením, vystavením nebo vydáním.⁶¹

Dalším právem je právo na autorské označení, kdy jde o klasické autorské označení, tedy například osobní uvedení díla autorem. „*Autor má právo osobovat si autorství,...*“. Na základě tohoto má pouze autor právo osobovat si autorství. Pokud by si jiná osoba osobovala autorství k dílu či k jeho části, má autor právo tomuto jednání bránit.⁶²

Dalším velmi podstatným osobnostním právem autora je právo na nedotknutelnost díla, přičemž tímto lze rozumět i to, že nikdo kromě autora nemá právo na jakoukoliv úpravu či změnu díla, pokud mu není autorem udělen souhlas.

Neopomenutelným právem je právo autora na odstoupení od smlouvy, kterou již uzavřel s uživatelem díla, a to z důvodu přesvědčení. Využití tohoto práva na odstoupení od smlouvy lze však pouze tehdy, pokud dílo ještě nebylo zveřejněno. Důvodem odstoupení tedy není porušení na straně uživatele, ale jde pouze o přesvědčení autora ve vztahu k dílu. Konkrétně se tento institut bude vztahovat na situace, kdy autor ještě před zveřejněním díla zjistí, že dílo neodpovídá jeho přesvědčení a pokud by došlo k zveřejnění díla, způsobilo by toto narušení jeho osobních zájmů. Odstoupení je nutné učinit písemně a smlouva se od počátku ruší okamžikem doručení písemného odstoupení uživateli. V tomto případě je autor povinen nahradit uživateli škodu, která mu na základě jeho odstoupení vznikla.

Posledním osobnostním právem je právo na autorskou korekturu. Toto právo je zakotveno v § 56 odst. 3 autorského zákona. Toto právo je dáno zákonem, ale lze je však na základě smlouvy vyloučit či omezit. Právo na autorskou korekturu je uvedeno pouze v části autorského zákona zabývající se nakladatelskou licenční smlouvou, a proto je třeba upozornit, že zákonné právo na autorskou korekturu má autor pouze u děl, která jsou vytvářena na základě smluv

---

⁶¹ Jakl L., Právní ochrana průmyslového a jiného duševního vlastnictví - REPETITORIUM, Metropolitní univerzita Prah, o.p. s, 2011, str.22

⁶² Švestka J., Dvořák J. a kolektiv, Občanské právo hmotné 3, 5 vydání, 2009, str. 194

nakladatelských.

Osobnostních práv se autor nemůže vzdát, ani je nemůže převést na třetí osobu. Tato práva nepřecházejí ani v rámci dědictví na dědice. Osobností práva fakticky zanikají smrtí autora. Autorský zákon však stanoví, že i po smrti autora nesmí být dílo užíváno způsobem, který by snižoval jeho hodnotu, dále musí být dílo autorsky označeno a nikdo třetí si nesmí osobovat autorství k němu. Toto vše lze označit jako tzv. postmortální ochranu autorského díla. Tato osobnostní autorská práva existující po smrti autora mají právo uplatňovat osoby blízké, jakož i příslušný kolektivní správce. Osoby blízké jsou na základě § 116 občanského zákona č. 40/1965 Sb. *příbuzní v řadě přímé, sourozenec, manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní*. Kolektivní správce zastupuje nositele práv svým jménem a na účet zastoupených. Postmortální ochrana autorského práva trvá i po uplynutí doby trvání majetkových autorských práv. Není tedy časově omezena.

4.3.1.1 Kolektivní správce

Kolektivní správa práv je v Aut.Z v § 95 a násl. Účelem takovéto správy je kolektivní uplatňování a kolektivní ochrana majetkových práv, které souvisejí s právem autorským a zpřístupňování předmětů z takovýchto práv veřejnosti. Existují práva, která jsou povinně kolektivně spravovaná a jsou jimi například právo na odměnu za užití uměleckého výkonu, zaznamenaného na zvukový záznam k obchodním účelům, opětovný prodej originálu díla uměleckého a další.

Kolektivní správa práv, je vykonávána kolektivním správcem. Tím může být pouze ten, který získal oprávnění k takovému výkonu kolektivní správy. Může jím být pouze právnická osoba, a jak již bylo zmíněno v kapitole předchozí je tato správa vykonávána soustavně, vlastním jménem a na vlastní odpovědnost, na účet zastoupených. Výkon kolektivní správy není podnikáním.

V České republice vykonává kolektivní správu například Ochranný svaz autorský, Intergram nebo Ochranná organizace autorská – Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl.

4.3.2 Majetková práva autora

Obsahem majetkových práv autora je především právo autora své dílo užit nebo udělit jiné osobě souhlas k výkonu práva užití, dále právo na odměnu při opětovném prodeji originálu díla uměleckého a právo na odměnu v souvislosti s reprodukováním díla pro osobní potřebu. Z tohoto vyplývá, že dílo může tedy užívat pouze autor či osoba, která získala svolení od autora. Výjimkou z této zásady jsou tzv. licence.

Autorský zákon stanoví, že svolení autora k výkonu majetkových práv, tedy k užití díla, je možné získat na základě smlouvy. Zatím tedy není možné udělovat oprávnění k výkonu práva dílo užit pouze jednostranným úkonem např. prohlášením autora. V případě, že autor poskytne oprávnění k výkonu majetkových autorských práv, nezanikají mu tímto autorská majetková práva, musí pouze strpět zásah do svých práv třetí osobou. Míra zásahu bude vždy vyplývat ze smlouvy mezi autorem a uživatelem. Autorský zákon vymezuje taxativní způsoby užití díla a tím jsou na základě § 12 odst. 4 AutZ. práva na rozmnožování díla, práva na rozšiřování originálu nebo rozmnoženiny díla, práva na pronájem originálu nebo rozmnoženiny díla, práva na půjčování originálu nebo rozmnoženiny díla, práva na vystavování originálu nebo rozmnoženiny díla, práva na sdělování díla veřejnosti, zejména práva na provozování díla živě nebo ze záznamu, práva na vysílání díla rozhlasem či televizí, práva na přenos rozhlasového či televizního vysílání díla. Ke všem těmto způsobům užití je nezbytný souhlas autora na rozdíl od užití na základě zákonné licence či volného způsobu užití.

Majetková práva trvají po dobu života autora a následně dalších 70 let po jeho smrti. Tato lhůta vyplývá z § 27 zákona č. 121/2000 Sb. Tato práva tvoří součást pozůstalosti autora. Jsou nepřevoditelná a nelze je postihnout výkonem rozhodnutí; to však neplatí o užitečích z těchto práv. Majetková autorská práva nelze dát ani do zástavy.⁶³ Ohledně spoluautorství se trvání majetkových autorských práv počítá od smrti spoluautora, který zemřel jako poslední ze

---

⁶³ Telec I., Tůma P., Přehled práva duševního vlastnictví 2, Česká právní ochrana, Brno, Doplněk, 2006, str. 37

spoluautorů. V případech, kdy jde o díla anonymní a pseudonymní trvají majetková práva k dílu 70 let od oprávněného zveřejnění díla. Majetková díla ke kolektivnímu dílu trvají 70 let od jeho zveřejnění. U děl audiovizuálních se trvání majetkových práv počítá od smrti poslední osoby, která se na díle podílela, bez ohledu na velikost jejich příspěvku na tomto díle. Doba trvání majetkových práv autorských se počítá od prvního dne následujícího po roce, v němž došlo k rozhodné události.

4.4 Ochrana práva autorského

Jak se chránit před neoprávněným zásahem do autorských práv?

Již autor sám má tu nejprostší možnost jak se chránit, a to jednoduše tím, že poučí možné uživatele o tom, že dílo je pod ochranou. I když jsme právním státem, tak stále většina „nezajímavých“ občanů, absolutně nemá žádné povědomí o tom, že by svým užíváním mohli porušovat autorská práva. Prostředky této ochrany jsou i přes „právní nevědomí“ velice známé a jsou jimi např. copyrightová výhrada známa pod symbolem ©⁶⁴, u registrovaných ochranných známek je v povědomí symbol ®.

Dalším druhem ochrany je zajištění technických prostředků, které mají za úkol znesnadnit neoprávněné užití díla. Těmito prostředky rozumíme například různé kódy při instalaci počítačových programů či her, zakódované televizní kanály, hologramy a jiné složitě napodobitelné prvky. Obcházení těchto technických prostředků ochrany těchto práv je na základě § 43 Autorského zákona zakázáno.

Jak postupovat v případě, že základní možnosti ochrany nebyly účinné a došlo k neoprávněnému zásahu do autorských práv?

V případě, že již k zásahu do autorských práv došlo nebo zásah hrozí, je podstatné se domáhat základních práv, jejichž demonstrativní výčet nalezneme v Autorském zákoně⁶⁵ a to například právo autora na určení autorství či právo

---

⁶⁴ Tento symbol má pouze povahu informativní, pokud dílo toto označení nemá, neznamená to, že není chráněno.

⁶⁵ § 40 a násl.

požadovat po tom, kdo neoprávněně zasahuje, aby s takového jednání zdržel. Dále je to sdělení údajů o způsobu a rozsahu neoprávněného zásahu a s tím související sdělení totožnosti osob, které se neoprávněného zásahu dopustili; právo na odstranění následků zásahu do práv a neopomenutelné právo na přiměřené zadostiučinění za způsobenou újmu.

Co se týká konkrétní ochrany, lze zde jako základní element použít ochranu na základě uplatnění práva na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení, přičemž se zde na základě uplatnění zásady „lex specialis derogat legi generalis“ použije ustanovení §40 Autorského zákona.⁶⁶ Dále je zde ochrana na základě trestního zákona, kde se uplatní zejména §270, kdy skutková podstata tohoto trestného činu porušování autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi, musí být naplněna v nikoli nepatrném rozsahu. Správná ochrana je jak už jsem uvedla v kapitole věnující se duševního vlastnictví vyjádřena přímo v samotném autorském zákoně v § 105a, § 105b a §105c.

4.5 Užití díla

Právo dílo užit, se vztahuje nejen autora, který může své dílo užívat sám, ale může též oprávnění k užívání díla propůjčit jiné osobě, či dílo využívat zároveň s osobou či osobami, kterým propůjčil oprávnění nevýlučné. Kromě oprávnění, které vzniká na základě svolení autora, se v Aut.Z. nachází i tzv. volné užití a zákonné licence, které jsou předem dány a autor k nim nemusí vydávat žádné zvláštní povolení či licence.

V autorském zákoně je vymezen jen jediný smluvní typ a tím je smlouva licenční a dále pak její podtyp smlouva nakladatelská.

4.5.1 Licenční smlouva

Ke smluvním stranám licenční smlouvy patří na jedné straně poskytovatel licence a na straně druhé její nabyvatel. Na straně autora může stát autor samotný (fyzická osoba), dědic autora nebo osoba, která vykonává majetková autorská

---

⁶⁶ Nebýt tohoto ustanovení, bylo by uplatněno obecné ustanovení občanského zákoníku § 451.

práva, např. zaměstnavatel autora; tato smluvní strana se obvykle nazývá jako autor.

Nabyvatelem těchto práv je jakákoliv fyzická či právnická osoba, která má zájem na užití autorského díla. Licenční smlouva je zvláštním druhem smlouvy občanskoprávní, která se řídí především autorským zákonem, subsidiárně pak občanským zákoníkem, a to zejména ustanovením § 43 a násl. občanského zákoníku. Forma licenční smlouvy je závislá na typu licenční smlouvy, která je nabyvateli poskytována. V případě licenční smlouvy výhradní je zde povinnost uzavírat tento typ pouze v písemné formě. V případě licenční smlouvy nevýhradní je zde možnost smlouvy ústní. V případě, kdy dojde k uzavření ústní smlouvy, byť i s domluvou, že se bude jednat o licenci výhradní, je takováto smlouva brána jako smlouva o nevýhradní licenci. V praxi je výhodou, a to z důvodu prokazatelnosti, pokud se smlouva uzavře v písemné formě.

Prostřednictvím výhradní licence autor poskytuje oprávnění k užití díla pouze a jedině nabyvateli licence. Autor již nemůže poskytnout licenci, ať výhradní či nevýhradní, ve stejném rozsahu a podobě žádné třetí osobě. Výhradní licence může být udělena ve dvou formách, a to jednak ve formě, která brání autorovi ve výkonu práva své dílo užít neboli úplná výhradnost, a jednak ve formě, která omezuje autora pouze v poskytování licence jiným osobám, avšak umožňujícím mu dílo osobně užít neboli výhradnost omezená ve prospěch autora.

Dojde-li ke smrti fyzické osoby nebo zanikne-li právnická osoba, které byla licence udělena, přechází práva a povinnosti z této licenční smlouvy na jejího právního nástupce. Licenční smlouvou, lze stanovit, aby k takovému přechodu na právního nástupce nedošlo.⁶⁷

4.5.2 Bezúplatné zákonné licence

Autorský zákon výslovně připouští některých jmenovitě určené způsoby využívání díla, které nejsou zásahem do práv autorských a ke kterým není nutné udělení svolení nebo licence jeho autorem. Pravděpodobně nejčastějším a

---

⁶⁷ § 55 AutZ.

nejpoužívanějším typem bezúplatné licence je citace.⁶⁸ Jedná se o užití výňatků ze zveřejněných děl jiných autorů v díle svém nebo užití těchto výňatků či drobných celých děl pro účely kritiky, recenze či k vědecké a odborné tvorbě. Přičemž je nutno uvést jméno autora, název díla a pramen, ovšem jen pokud nejde o dílo anonymní. V zákoně není vymezen rozsah takovéto citace, ten závisí především na okolnostech dané situace. Tento typ bezúplatné licence byl začleněn již v první verzi Bernské úmluvy z roku 1886.⁶⁹

Další možností využití bezúplatné zákonné licence je užití originálů či rozmnoženin uměleckých děl za účelem propagace výstavy nebo jejich prodeje. Užití musí být vykonáno pouze v rozsahu nezbytném pro propagaci takovéto akce. Dále je možné kresbou, malbou nebo grafikou, fotografií či filmem nebo jiným záznamem vyjádřit dílo, které je trvale umístěno na veřejném prostranství. Zákon dále umožňuje užití díla v odůvodněné míře pro úřední účely a aktuální zpravodajství a to na základě tzv. úřední a zpravodajské licence. Dále se autorské dílo smí volně užit pro nevýdělečné účely, v rámci občanských či náboženských obřadů a v rámci školního představení.

4.5.3 Úplatné zákonné licence⁷⁰

Úplatná zákonná licence byla do našeho právního řádu začleněna až na základě směrnice EU 92/100/EHS.⁷¹ Tato licence se týká uměleckého výkonu, který je zaznamenán na zvukový záznam vydaný k obchodním účelům. Vztahuje se především na vysílání rozhlasem a televizí či přenosu rozhlasového nebo televizního vysílání. V podstatě se jedná zejména o vysílání hudby vydané na kompaktním disku v rádiích. Než ovšem dojde k takovému užití tohoto autorského díla, je nutné, aby byla uzavřena smlouva s příslušným kolektivním správcem, přičemž v této smlouvě bude stanovena výše odměny a způsob jejího placení.

---

⁶⁸ § 31 AutZ.

⁶⁹ Chaloupková, Holý, Autorský zákon, Komentář 4. vydání, C.H. BECK, Praha, 2012

⁷⁰ § 72 AutZ.

⁷¹ Změna AutZ. na základě zákona č.81/2005 Sb.

5. Právní ochrana

V předchozích kapitolách byla právní ochrana již zmíněna, jednalo se však o vymezení ve smyslu obecném pro daný předmět. V této pasáži bych se chtěla zaměřit na právní ochranu z hlediska pracovněprávního vztahu k předmětům duševního vlastnictví a autorským právům. Především bych se zaměřila na úpravu každé pozice zvlášť, tedy na možnosti právní ochrany v postavení zaměstnance na straně jedné a možnosti právní ochrany v postavení zaměstnavatele na straně druhé.

5.1 Právní ochrana zaměstnavatele

Jak se chránit jako zaměstnavatel v případě, že je mým zaměstnancem tvůrce?

Zaměstnavatel, jakožto právnická či fyzická osoba, která zaměstnává fyzickou osobu v pracovněprávním vztahu, teoreticky má jako osoba předkládající budoucímu zaměstnanci pracovní smlouvu či smlouvu obdobnou, kterou se zakládá pracovněprávní vztah, velký podíl na tom, jak tato smlouva bude vypadat. Zaměstnavatel by v rámci své ochrany neměl zapomínat, že ve smlouvě, která se týká vytváření předmětů duševního vlastnictví v pracovněprávních vztazích, by měl vedle ustanovení týkající se pracovněprávního vztahu upravovat i vztahy, které budou následovat pro případ ukončení pracovního poměru.

Zaměstnavatel by se především měl chránit před tím, aby zaměstnanec, nemohl ani po skončení pracovního poměru zneužít například obchodní tajemství svého bývalého zaměstnavatele, jeho know-how nebo goodwill.⁷² Není ani z hlediska praxe ničím neobvyklým, kdy se bývalý zaměstnanec rozhodne podnikat v podobném oboru jako jeho předešlý zaměstnavatel nebo mu vznikne s novým zaměstnavatelem pracovněprávní vztah s obdobnou náplní práce.⁷³ Z tohoto vyplývá, že podstatou pracovní smlouvy se zaměstnavatelem, který

---

⁷² Pojmy obchodní tajemství, know-how a goodwill budou vysvětleny v nadcházejících podkapitolách

⁷³ Jansa.L, Nekalé podnikání bývalých zaměstnanců, <http://www.pravoit.cz>, 2010

v pracovněprávním vztahu vytváří na základě výtvorů z duševního vlastnictví určité hodnoty, je zejména prevence konkurenčního jednání zaměstnance.

5.1.1 Obchodní tajemství⁷⁴

Obchodní tajemství je tvořeno zákonnými znaky, které jsou skutečnostmi obchodní, výrobní či technické povahy, které souvisejí s podnikem. Tyto skutečnosti mají reálnou či alespoň potenciální materiální či nemateriální hodnotu. Nejsou v příslušných kruzích běžně dostupné a mají být podle vůle podnikatele utajeny a podnikatel odpovídajícím způsobem jejich utajení zajišťuje.⁷⁵ Doba trvání obchodního tajemství je závislá na naplnění jeho zákonných znaků, existují-li tyto znaky, obchodní tajemství trvá.⁷⁶

Vzhledem k tomu, že v dnešní době jsou informace považovány za jednu z nejvýznamnějších částí z hlediska obchodu, je velice podstatné si je náležitě střežit. Tyto informace jsou zpravidla tím, co má podnikateli zajistit příznivou situaci v ekonomickém či hospodářsko-soutěžním prostoru.

Co se týká ochrany obchodního tajemství, je pro tuto práci podstatná jeho ochrana především vůči zaměstnancům, kteří mnohdy v rámci výkonu svého práce na základě pracovněprávního vztahu a plnění povinností z něj vyplývajících, s ním přicházejí do styku. Mnohdy nemusí znát ani zdaleka celé obchodní tajemství, ale postačí jim pouze takový rozsah informací, který je potřebný pro výkon jejich práce. Dojde-li k porušení obchodního tajemství, náleží dotčenému právo požadovat po porušiteli, aby se takového konání, kterým je obchodní tajemství porušováno zdržel, aby odstranil závadný stav, náhradu škody, přiměřeného zadostiučinění a to i v penězích. Takováto ochrana je absolutní a působí proti všem.

---

⁷⁴ § 17- 20 Obch.Z

⁷⁵ Madar L., Slovník českého práva, Linde Praha, 2002, str. 851

⁷⁶ Eliáš, K., Bejček, J., Hajn, P., Ježek, J. a kol., Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo., Praha, C. H. Beck, 2007, s. 589.

5.1.2 Know-how

Ve srovnání s předchozím pojmem obchodního tajemství, které má definici přímo v zákoně, nemá pojem know-how žádné podobné legální vymezení. Samotné know-how je mnohdy dáváno do souvislosti s obchodním tajemstvím a bráno jako jeho obsah. Tomu tak nemusí být ovšem pokaždé, a proto lze říci, že je know-how samostatným předmětem práva duševního vlastnictví.⁷⁷

Pojem pochází z angličtiny a také díky tomu se setkáváme s mnoha pokusy o jeho vymezení.⁷⁸ Jedním z nich je, že know-how představuje návod „jak na to“ či „vědět jak“, vlastně tedy souhrn nepatentovaných výrobně technických, organizačních, obchodních či jiných zkušeností a poznatků, které jsou podstatné pro určitý podnik.⁷⁹

Vzhledem k nejednotné definici je třeba vymezení základních znaků, které know-how musí splňovat. Jedná se o nehmotný statek, který je vyjádřen ve formě umožňující jeho vnímání, je tvořeno poznatky, zkušenostmi a vědomostmi z různých oblastí společenského života. Má podstatný význam pro svého uživatele, který s jeho pomocí dosahuje výsledků, kterých by bez něj nedosáhl. Know-how není ničím, co by bylo všeobecně známé či dostupné, má tedy určitou majetkovou hodnotu a je ocenitelné. Je využitelné třetími osobami a není chráněno zvláštními předpisy.

Vzhledem k tomu, že i když v sice ne zákonné definici know-how , jsou zmíněny poznatky, zkušenosti a vědomosti, může pro zaměstnavatele vyvstávat velmi výhodná pozice tím, že do pracovněprávního poměru přijme zaměstnance, který již disponuje potřebnými kvalitami. Může taky daného stupně dosáhnout tím, že jeho zaměstnanci, se budou v rámci vzdělávání zkvalitňovat ve svých vědomostech a zkušenostech. Zároveň se může stát, že zaměstnanec přímo svou kreativní činností určitý postup sám vytvoří, vymyslí a navíc se mu ho povede uvést do praxe.

---

⁷⁷ Telec I., Pojmové znaky duševního vlastnictví, C. H. BECK, Brno, 2012

⁷⁸ Horáček, R., Čada, K., Hajn, P. Práva k průmyslovému vlastnictví. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005, str.258-259.

⁷⁹ Madar L., Slovník českého práva, Linde Praha, 2002, str. 558

5.1.3 Goodwill

Goodwill je jedním z dalších pojmů pocházejících z angličtiny a lze jej přetlumočit jako pojem pro český jazyk známější a to jako „dobrá pověst“. Tato dobrá pověst je vlastně nemateriálním statkem zaměstnavatele, jehož porušení mu může následně způsobit rozsáhlé materiální škody. Podmínkou toho, aby vůbec k porušení mohlo dojít, je předpoklad, že vůbec nějakou dobrou pověst má, což musíme uznat je velmi relativním nárokem. Může se stát, že v určitém okruhu má zaměstnavatel jako podnikatel pověst dobrou, a v jiném pak žádnou nebo špatnou.

5.1.4 Konkurenční doložka

Z důvodu ochrany, před zneužitím obchodního tajemství, by zaměstnavatel měl se zaměstnancem uzavřít na základě § 310 Zák.Pr., tzv. konkurenční doložku nebo-li dohodu, kterou zaměstnavatel uzavře se svým zaměstnancem a musí být uzavřena v písemné podobě, jinak je neplatná. Touto dohodou se zaměstnanec zavazuje vůči zaměstnavateli tím, že po skončení zaměstnání, se zdrží výdělečné činnosti, která by ve vztahu k zaměstnavateli mohla mít soutěžní povahu.⁸⁰ Zaměstnavatel se na druhou stranu zaměstnanci zavazuje, že mu poskytne přiměřené peněžité vyrovnání.

Konkurenční doložka je uzavírána pouze v případech, kdy je to po zaměstnanci spravedlivě požadovatelné, s ohledem na povahu informací, poznatků, znalostí pracovních a technologických postupů, které získal v zaměstnání, a došlo-li by k jejich využití zaměstnancem, mohlo by o zaměstnavateli závažným způsobem ztížit jeho činnost. Nelze ji tedy uzavřít obecně se všemi zaměstnanci. V této dohodě je možné sjednat, pro případ jejího porušení ze strany zaměstnance, smluvní pokutu.

Konkurenční doložka je vlastně jakousi prevencí před jednáním, které by mohlo vést k porušení obchodního tajemství, know-how či goodwill.

---

⁸⁰ Nejdéle však na dobu jednoho roku.

5.1.5 Právní prostředky ochrany zaměstnavatele

Právní prostředky ochrany zaměstnavatele můžeme nalézat jak v rovině veřejnoprávní, tak v rovině soukromoprávní. Ohledně roviny veřejnoprávní je to především ochrana na základě trestních a správních předpisů, případně předpisů týkajících se průmyslového vlastnictví. V rovině soukromoprávní je to pak ochrana obchodního tajemství a know-how, která byla zmíněna výše.

Vzhledem k tomu, že na zaměstnavatele v rámci ustanovení o zaměstnaneckém díle přechází určitá práva, která jsou běžně právy autora, je na zaměstnavateli, aby jakékoliv porušení práv, která na něj v rámci pracovněprávního vztahu přešla, odstranil, popřípadě jim přímo předcházel.

Pokud již dojde k porušení těchto práv, má zaměstnavatel kromě soukromoprávní ochrany, která byla blíže popsána v kapitolách o obchodním tajemství, know-how a goodwill, právo obrátit se na instituty ochrany veřejnoprávní. Jedná se především o případy, kdy dojde ke správním nebo trestním deliktům.

Vymezení správních deliktů nám poskytne samotný Aut.Z., který se jimi zabývá v Hlavě VI. a jsou přiřazeny pod § 105a, § 105b a §105c.

Přestupky, kterých se může fyzická osoba dopustit například tím, že neoprávněně užije autorské dílo, umělecký výkon, zvukový záznam, aj. či neoprávněně zasahuje do práva autorského tím, že obchází účinné technické prostředky ochrany nebo poskytuje, prodává či vyrábí součástky nebo služby, které jsou za tímto účelem vyvářeny nebo propagovány, jsou zpravidla potrestány formou peněžitého trestu. Částka, která může být za takovéto činy požadována může dosáhnout až 150.000 Kč. Stejně tak bude potrestána právnická nebo podnikající fyzická osoba, která se dopustí typů přestupků, které jsou vymezeny výše.

Trestné činy, které je možné spáchat proti průmyslovým právům a proti autorskému právu jsou vymezeny trestním zákoníkem v jeho Hlavě VI. Díl 4 a patří sem § 268, § 269, §270 a §271.

V rámci těchto trestných činů, je především dbáno na ochranu práv k ochranné známce a jiným označením § 268, ke kterému dochází uvedením výrobků a služeb do oběhu, které mají neoprávněné označení ochrannou

známkou. Dále k ochraně práv při nikoli nepatrném zásahu do práv chráněných průmyslovými právy § 269. Ochrana před porušením autorského zákona, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi v §270 a nakonec se jedná o ochranu proti padělání a napodobení díla výtvarného § 271.

V podstatě je tato trestná činnost trestána odnětím svobody, zákazem činnosti, propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.

5.2 Právní ochrana zaměstnance

Jak se chránit, pokud jsem zaměstnanec, který je v pracovněprávním vztahu v postavení tvůrce?

Svým způsobem pro zaměstnance neexistuje žádná speciální úprava pro jejich právní ochranu v pracovněprávních vztazích s charakteristikou postavení zaměstnavatele jako tvůrce. Zaměstnanec nemá ve svůj prospěch institut, podobný konkurenční doložce, který byl zmíněn u ochrany zaměstnavatele, a který by ho obdobně chránil. I když by se mohlo ustanovení o konkurenční doložce z hlediska zaměstnance zdát naprosto jednostrannou, má v jejím rámci zaměstnanec alespoň právo na odstoupení, a to v případě, že zaměstnavatel zaměstnanci nevyplatil peněžité vyrovnání nebo jeho části do 15-ti dnů po uplynutí jeho splatnosti.⁸¹

Ústředním ustanovením pro pracovněprávní vztahy je v autorském zákoně § 58 AutZ, který představuje pojem zaměstnaneckého díla. Zákoník práce vlastně nic podobného ve své podstatě vůbec neupravuje.

Veškerá ochrana, která je dána ať zákonnými právy k duševnímu vlastnictví či jeho složkám, kterými je průmyslové vlastnictví a autorské právo a práva související, de facto přechází v pracovněprávním vztahu na zaměstnavatele.⁸² Zaměstnanci zůstávají k výtvoru pouze práva základní, kterých se autor nemůže vzdát.

---

⁸¹ § 310 odst.5 zákoníku práce

⁸² Ledaže by byla pracovní smlouva napsána bez ujednání, které jsou pro takovýto vztah s tvůrcem podstatná, viz kapitola 3.1 o pracovní smlouvě s tvůrcem.

Z obecného hlediska má sice zaměstnanec na základě ustanovení zákoníku stanovenou ochranu např. § 316, kde je dáno, že zaměstnavatel nesmí, bez závažného důvodu narušovat soukromí zaměstnance na pracovišti či v jeho společných prostorách, tím, že by zaměstnance sledoval a to veřejně nebo skrytě, odposlouchával telefonické hovory, kontroloval elektronické nebo listovní zásilky. Ani od zaměstnance nesmí vyžadovat informace, které nejsou v bezprostřední souvislosti s výkonem práce. I přesto, že není v této legislativě ochrana zaměstnance zanedbána. Chybí zde právě ustanovení, které by se týkala ochrany zaměstnance jako tvůrce.

6. Právní úprava a řešení této problematiky v EU

Právní úprava řešení předmětů duševního vlastnictví v pracovněprávních vztazích je velmi složitá na území jakéhokoliv státu, bude tedy ještě složitější její úprava a především unifikace ve společenství, které je složeno z 27 takovýchto států.⁸³ Po krátkém shrnutí historického vývoje, nastíním velmi okrajově světové organizace, které jsou pro EU a tuto problematiku z mého pohledu podstatné, neboť hlubší popis těchto organizací a jejich vztahu k EU by vydal na další tematickou práci. Hlubší rozbor je ovšem nutný ohledně dohody TRIPS, jelikož jde o momentálně nejúplnější mezinárodní smlouvu v oblasti práv k duševnímu vlastnictví.

6.1 Historický vývoj

I přesto, že základ vývoje duševního vlastnictví jako takového začal již mnohem dříve, nebylo to přímo v „kolébce“ práva, kterou pro nás je římské právo, i když zde byl například institut chránící nedotknutelnost hudebních či uměleckých děl, k ochraně duševního vlastnictví se to ani trochu nepřibližovalo, jak pojetím, tak slova smyslem, jak ho známe dnes. Většího rozvoje se mu dostalo samozřejmě až s možností většího šíření informací pomocí knih.⁸⁴

Rozhodně však ani s rozsáhlejším a rychlejším způsobem šíření informací nemělo duševní vlastnictví, potažmo autorská práva k němu se vztahující takovou ochranu jako mají dnes.⁸⁵ Ve středověké společnosti nebylo ničím neobvyklým, pokud si například zpěvák „vypůjčil“ text či nápěvek od zpěváka jiného, čímž se vlastně přižívoval na jeho úspěchu a neméně i na jeho autorských právech. Ve středověku, se ovšem tento druh sporu neřešil, tak jako dnes žalobou, ale ten, kdo

---

⁸³ <http://www.euroskop.cz>

⁸⁴ V polovině 15. století, kdy byl Johannesem Gutenbergem vynalezen knihtisk

⁸⁵ I přesto, že autorka nepovažuje ani dnešní ochranu za adekvátní vůči hodnotám, které na základě duševního vlastnictví vznikají.

veřejně argumenty před lidmi prokázal, že je autorem, za něj byl považován.⁸⁶

Asi k největšímu rozšíření ochrany práv vznikajících z duševního vlastnictví začalo docházet ke konci 19. století, kdy došlo k velkému rozmachu mezinárodních smluv, které se týkaly této sféry lidského života. Prvopočátkem všeho byla pravděpodobně Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví z roku 1883, která byla reakcí na Mezinárodní výstavu vynálezů ve Vídni, kdy se zahraniční vystavovatelé tolik báli toho, že by jejich nápady mohli být odcizeny a využívány komerčními způsoby v jiných zemích, že odmítli účast na této výstavě.⁸⁷ Jejím obsahem je především ochrana a úprava práv z průmyslového vlastnictví, a na základě této úmluvy vznikla tzv. Pařížská unie (Unie na ochranu průmyslového vlastnictví), jejímiž členy je včetně České republiky více než 100 států. Na Pařížskou úmluvu na ochranu průmyslového vlastnictví pak v roce 1886 navázala Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl, která se týkala mezinárodní ochrany děl, jako jsou romány, povídky, divadelní hry, písně, muzikály, malby, sochy či architektonické práce. Obě tyto úmluvy a ještě některé další, které vznikly v průběhu 20. století, jsou nyní spravovány Světovou organizací duševního vlastnictví (dále jen WIPO)⁸⁸ a i nadále jsou významnými pilíři nejen v mezinárodním obchodě.

6.2 WIPO

Tato organizace vznikla na základě Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví v roce 1967 a počet jejích členů se vyšplhal ke 185-ti státům. Dodnes je hlavním mezinárodním fórem ochrany práv duševního vlastnictví, a to i přesto, že po přijetí TRIPS⁸⁹ došlo mezi Světovou obchodní

---

⁸⁶ U nás je velmi známý spor, který se vlekl od roku 2002 až do roku 2010 mezi zpěvákem Janem Kalouskem a kytaristou skupiny Support Lesbiens Jaromírem Helešicem, který byl prvním sporem podobným sporem řešeným na našem území.

⁸⁷ <http://www.wipo.int>, WIPO - A Brief History

⁸⁸ Dále v kapitole 6.2 této práce

⁸⁹ TRIPS - Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, je Dohodou o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, která byla uzavřena v rámci Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO) 1994 v Marrakeši

organizací (dále jen „WTO“) a WIPO k určité institucionální dvoukolejnosti ochrany práv duševního vlastnictví na mezinárodní úrovni.⁹⁰

Hlavním úkolem a posláním této organizace je podpora kreativity a inovátorství pro hospodářský, sociální a kulturní rozvoj všech zemí, prostřednictvím harmonického a efektivního mezinárodního systému týkajícího se duševního vlastnictví. V rámci WIPO jsou vedeny systémy, které usnadňují získávání mezinárodní ochrany patentů, ochranných známek, průmyslových vzorů a označení původu. Tato organizace zároveň pomáhá s rozvojem mezinárodního právního rámce duševního vlastnictví v souladu se stále se měnícími potřebami společnosti. Spolupracuje se členskými státy a zúčastněnými stranami s cílem zlepšit porozumění a respekt k duševnímu vlastnictví po celém světě.

Díky WIPO nám byla dána i definice duševního vlastnictví viz. kapitola 2.1 této práce. V současné době tato organizace spravuje 24 mezinárodních dohod, jejichž předmětem je ochrana duševního vlastnictví. Utváří systém celkové ochrany a zabezpečuje jejich rozvoj a pokrok a také vytváří ochranu při sjednávání nových mezinárodních smluv.

Privilegované postavení WIPO, které měla od svého vzniku v roce 1967, začala v roce 1994 oslabovat právě WTO, což je konkurující instituce zastřešující nový právní řád ochrany duševního vlastnictví.⁹¹

6.3 WTO

Cílem této organizace, která byla založena v roce 1994, na základě finálního aktu Uruguayského kola⁹², přičemž právě součástí tohoto aktu byla Dohoda o zřízení WTO, je především liberalizace světového obchodu, zvýšení

---

⁹⁰ Dobřichovský, T. Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, Dohody TRIPS a aktivit WIPO. Praha: Linde, 2004, s. 23

⁹¹ Pítra, V. K některým aspektům průmyslového vlastnictví. Průmyslové vlastnictví, 1997, č. 3 - 4 s. 42

⁹² V letech 1986-1994 probíhala mnohostranná obchodní jednání v rámci Všeobecné dohody o clech a obchodu pod tímto názvem, jelikož bylo zahájeno v Uruguayském městě Punta del Este

růstu ekonomiky, ale také růst životní úrovně nebo ochrana životního prostředí.⁹³ Nejdůležitější a stěžejní zásadou WTO je zásada odstranění diskriminace. V systému dohod WTO se mimo jiné nachází i právní texty dotýkající se duševního vlastnictví. Neopomenutelným faktem, který se týká této organizace a důvodem, proč ji v této práci zmiňuje je to, že členem WTO je EU a to jako jediná mezinárodní organizace. A právě díky tomuto propojení mělo právo WTO enormní vliv na vnější vztahy EU. K 10. květnu 2012 má tato organizace 155 členů včetně zmíněné EU, přičemž posledním přistouplým je Cape Verde, s datem přistoupení 23. července 2008.⁹⁴

6.4 TRIPS

Jak již bylo zmíněno v úvodu této kapitoly, jedná se o nejucelenější mezinárodní smlouvu týkající se duševního vlastnictví. Svým obsahem na rozdíl od ostatních dohod pojímá většinou část předmětů, které tvoří duševní vlastnictví. Ojedinělé od ostatních smluv je i to, že upravuje obě kategorie duševního vlastnictví, tzn. jak práva autorská tak práva průmyslová, což není obvyklé vzhledem k tomu, že v jiných mezinárodních smlouvách bývá zvykem soustředit se pouze na jednu z těchto kategorií zvlášť.

Její podstata a důležitost je dána především tím, že na jejím základě došlo ke snížení napětí v mezinárodních ekonomických vztazích po tom, co se duševní vlastnictví stalo důležitým aspektem obchodu, kde se v reálné síle náležitě projevila nejednotnost právních úprav různých zemích. Bylo tedy nutné dosáhnout dohody, která by stanovila jednotný systém pravidel, a tou se stala právě TRIPS. Kromě určitého systému pravidel upravuje tato dohoda efektivní možnosti v řešení potenciálně vzniklých sporů.

TRIPS vymezuje tzv. minimální standardy, a to pro každou kategorii práv k duševnímu vlastnictví, a také standardy pro jejich vynucení. Smluvní státy jsou povinny včlenit tyto standardy do svých právních řádů, přičemž TRIPS předpokládá možnost zavedení rozsáhlejší ochrany, než jakou dohoda předpokládá.

---

⁹³ Lowenfeld, A.F. (2002): International Economical Law. Oxford : Oxford University Press, p. 69-72

⁹⁴ <http://www.wto.org>

Státy si mohou sami stanovit přiměřený způsob, jakým způsobem se budou uplatňovat ustanovení této dohody v rámci svého právního systému.⁹⁵

6.4.1 Cíle a principy TRIPS

Tak jak je definováno v preambuli, jsou základními cíly této dohody především omezení deformací a překážek mezinárodního obchodu, dále pak účinná podpora a přiměřená ochrana práv k duševnímu vlastnictví a zajištění toho, aby opatření a postupy k dodržování práv k duševnímu vlastnictví se samy o sobě nestaly překážkami obchodu.

Asi jako nejdůležitější princip je třeba zmínit zákaz diskriminace, neboť v článku 3 Dohody je stanovena povinnost smluvním státům poskytnout občanům ostatních zemí při ochraně duševního vlastnictví neméně příznivé zacházení, než to, které poskytuje svým vlastním státním příslušníkům. Jako další princip lze považovat technologický pokrok, který díky tomu, že budou v rámci patentu nebo autorského práva chráněny již vzniklé výtvoř, bude stimulovat k dalšímu a dalšímu vývoji technologií, které se nakonec stanou všem dostupnými.

Z obsahu smlouvy čl. 7 vyplývá, že je uznána potřeba rovnováhy, a že ochrana duševního vlastnictví by měla přispívat k technické inovaci a transferu technologií. Užitek by měl mít nejen výrobce, ale i uživatel, a právě tímto se podle Dohody zvýší sociální a ekonomický blahobyt.

Hlavním smyslem TRIPS je tedy zajištění existence odpovídajících norem ochrany ve všech členských státech. Na jejím základě je vyžadována realizace tzv. minimálních standardů ochrany práv duševního vlastnictví, které upravuje. Tento smysl ochrany je touto Dohodou podporován především tím, že obsahuje ustanovení týkající se vynucování. Důraz je zde kladen na vnitřní donucovací mechanismy, které stvrzují svou účinnost tím, že zastaví nežádoucí činnost již v počátku. Dohoda konstatuje, že vlády zemí musí dostatečně zabezpečit vynucování práv duševního vlastnictví podle svých zákonů, a musí být stanoveny

---

⁹⁵ Matsushita, M., Schoenbaum, T. J., Petros, C. M. The World trade organization, Law, Practice, and Policy. Oxford: Oxford University Press, 2004, s. 398

tvrdé sankce za porušení zákona, čímž předejdou dalším nežádoucím zásahům do těchto práv.

6.4.2 Práva duševního vlastnictví v Dohodě TRIPS

V části druhé této dohody jsou upraveny jednotlivé kategorie týkající se práv k duševnímu vlastnictví. Tato část je rozdělena do 8 oddílů, které se postupně věnují určitému problému:

- Autorská práva a práva související
- Ochranné známky
- Zeměpisná označení
- Průmyslové vzory
- Patenty
- Topografie integrovaných obvodů
- Ochrana nezveřejňovaných informací
- Kontrola protikonkurenčních praktik ve smluvních licencích

Pro tuto práci bych ale zmínila asi nejpodstatnější část Dohody TRIPS, část třetí, která je věnována účinnému vynucení práv k duševnímu vlastnictví, pod názvem Prostředky k dodržování práv k duševnímu vlastnictví.⁹⁶

TRIPS jako první stanovila pravidla pro vynucení těchto práv. Do vzniku této dohody byly sice přijaty různé mezinárodní dohody, které se věnovaly ochraně duševního vlastnictví, avšak žádná z nich neobsahovala efektivní opatření proti porušování těchto práv. Při jejich vzniku se předpokládalo, že přímá použitelnost ustanovení těchto smluv před vnitrostátními soudy, bude dostatečná. V mezinárodním prostoru tedy neexistoval žádný účinný systém ochrany práv k duševnímu vlastnictví, a proto se jednající státy rozhodly vyřešit tento problém tím, že včlenily základní zásady pro určitá řízení přímo do této Dohody a vytvořily nová pravidla, která by měla zabraňovat porušování těchto práv.

---

⁹⁶ Články 41-61 Dohody TRIPS

Část třetí Dohody je rozčleněna do 5-ti oddílů, a těmi jsou:

- Všeobecné povinnosti
- Občanskoprávní a správní řízení a nápravná opatření
- Prozatímní opatření
- Opatření na hranicích
- Trestní řízení

V oddílu s označením Všeobecné povinnosti, jsou stanoveny základní principy. Dodržování těchto principů je úkolem každého státu, který je členem této Dohody. Státy musí zajistit, aby v jejich právním řádu bylo zahrnuto řízení k dodržování práv a aby bylo možno zakročit vůči jakémukoli porušení práv z duševního vlastnictví. Řízení musí být spravedlivá a nestranná.

Občanskoprávní a správní řízení a nápravná opatření je dalším oddílem, který je věnován stanovení základních zásad pro tato řízení. Jedná se spíše o obecné zásady, jako je například možnost zastoupení nezávislým právním zástupcem či neukládání nadměrně tíživých požadavků v rámci řízení, právo vyjadřovat se k uvedeným skutečnostem. Je zde upraveno i dokazování a rozhodování soudu v případě nesoučinnosti strany řízení ohledně poskytnutí informací. Vymezeny jsou zde i soudní zákazy, které se týkají pravomoci soudu, aby nařídil tomu, kdo práva porušuje, aby od takového konání upustil a některé další instituty týkající se odstranění a zničení zboží, náhrady škody, náhrady nákladů řízení nebo práva na informace.

V oddíle pod číslem 3 jsou popsána prozatímní opatření, které jsou velmi důležitou součástí Dohody, sloužící k tomu, aby bylo zabráněno vzniku nenapravitelné újmy a mohlo dojít k zajištění důkazu o údajném porušení. Na základě toho mají mít soudní orgány pravomoc nařizovat prozatímní opatření. Prozatímní opatření mohou být přijata i bez slyšení druhé strany, především v případě, kdy hrozí nenapravitelná škoda majiteli práv nebo je-li obava, že důkaz bude zničen. Takováto opatření ovšem zaniknou, není-li ve věci zahájeno řízení ve stanovené lhůtě.

Další oddíl je věnován opatření na hranicích, který je projevem boje proti padělanému a pirátskému zboží. Na základě těchto ustanovení může majitel

práva, který má důvodné obavy, že by mohlo dojít k dovozu zboží označeného padělanou ochrannou známkou⁹⁷, podat písemnou žádost k příslušným orgánům, aby takovéto zboží nebylo vpuštěno do volného oběhu.

Poslední oddíl je věnován trestnímu řízení, ve kterém je stanovena povinnost členských států zřídit trestní řízení a tresty ve věcech úmyslného padělání ochranné známky a porušování autorského práva v komerční oblasti. Trestem by mělo být odnětí svobody anebo peněžitá pokuta.⁹⁸ Ve vhodných případech může dojít i k zabavení a zničení zboží, materiálů a nástrojů, které jsou pro tuto trestnou činnost využívány.⁹⁹

---

⁹⁷ Na základě Dohody je pod pojmem zboží označené padělanou ochrannou známkou, jakékoli zboží, včetně obalu, nesoucí bez oprávnění ochrannou známkou, která je totožná s ochrannou známkou oprávněně zapsanou pro takové zboží.

⁹⁸ Peněžitá pokuta by měla mít odstrašující charakter.

⁹⁹ Dobřichovský, T. Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, Dohody TRIPS a aktivit WIPO. Praha: Linde, 2004, s. 200

7. Závěr

Závěrem této práce, kromě shrnutí výsledků a poznatků, ke kterým jsem v průběhu dospěla, se zaměřím i na své úvahy de lege ferenda, které jsem v práci nezmínila.

Duševní vlastnictví je velmi abstraktním pojmem, byly a stále jsou velké snahy jej vymezit a i já zde jsem se o podobné vymezení pokusila s pomocí odborné literatury a mezinárodních smluv. O to více se takový pojem stává komplikovaným a zajímavým, propojíme-li ho s další složkou jako jsou pracovněprávní vztahy. Vyvstává z toho spojení, ze kterého je evidentní, že s každou jeho částí se denně mnohokrát setkáváme, a to jak tím, že užíváme předměty vzniklé z duševní činnosti, tak tím, že jsme zaměstnavateli nebo zaměstnanci. V souvislosti s rozvojem a modernizací sice dochází i k postupnému obměňování právní úpravy oblasti, avšak nejen z mého pohledu se jeví jako nedostatečná. Vzhledem k stále rostoucím tendencím technologického pokroku je třeba se problémům a sporům vznikajícím z takovýchto vztahů věnovat mnohem důsledněji. Vždyť tyto spory vznikají kromě nedostatečného a nejednoznačného vymezení mnohých pojmů, ale i z důvodu zastaralosti právní úpravy.

Již podle prvního pohledu na uspořádání duševního vlastnictví, pod které je třeba podřadit průmyslové vlastnictví a autorské právo, je zřejmá nesourodost úpravy, kterou máme v našem právním řádu k dispozici. I přesto, že není ani myslitelné představovat si, že by jeden zákon mohl obsáhnout všechna práva a povinnosti všech stran, tak by se podstatné instituty měly objevovat v těch kodexech, do kterých již svou podstatou patří, proto jsem zařadila úpravu a rozbor zaměstnaneckého díla ve své práci do kapitoly týkající se pracovněprávních vztahů.

V zákoníku práce jsou sice obecná ustanovení týkající se pracovněprávního vztahu, ovšem nenalezneme zde žádná ustanovení, která by alespoň částečně upravovala vztah zaměstnance a zaměstnavatele jako autora. Je zde sice upravena ochrana zaměstnavatele konkurenční doložkou, která je odpovídajícím institutem, použitelným i pro tyto vztahy. I přesto, že je alespoň z hlediska zaměstnavatele nějaká úprava stanovena, přijde mi pouze roční lhůta,

jako lhůta velmi krátká a nedostatečná. Ovšem pro zaměstnance de facto neexistují žádné předpisy, které by ho v pracovněprávním vztahu, ve kterém je plnění povinností založeno na jeho tvůrčí činnosti, chránily. Ve vztahu ke konkurenční doložce sice má právo ji vypovědět, ale ani tento pokus o vymezení jeho práv neshledávám za dostatečný. To vše nabývá ještě většího rozměru tím, že v pracovněprávním vztahu má jednoznačnou převahu ohledně výkonu majetkových práv právě zaměstnavatel.

K práci

V úvodu práce jsem vymezila, čím se chci v práci zabývat a k jakým výsledkům bych chtěla dojít. V průběhu celé práce jsem vymezila velké množství obecných pojmů. Zároveň jsem se věnovala i speciálním úpravám, které jsou v našem právním řádu velice roztržité a nejednotné.

Tak jak jsem si stanovila za cíl, jsem se postupně věnovala všem problémům, které mohou z takového tématu, jako jsou předměty duševního vlastnictví v pracovněprávních vztazích vzejít. V každé kapitole, jsem se pozastavila nad právní úpravou a zároveň vkládala své úvahy o tom, jak zákonodárce zamýšlel dané ustanovení a popřípadě v čem z mého pohledu pochybil. Neopomněla jsem se věnovat právní úpravě v Evropské Unii, kterou po jejím rozboru shledávám jako velice povedeným a zásadním krokem, pro to, aby mohlo dojít ke sjednocení úpravy v této problematice v hospodářském prostoru.

V rámci práce jsem se pokusila poukázat na hlavní problémy, které vznikají při produkování předmětu duševního vlastnictví. Na základě toho jsem dosáhla závěru, že prakticky cokoliv, co vznikne v rámci duševní tvořivosti, může být vytvořeno i v pracovněprávním vztahu. Dále jsem se dopracovala k zásadnímu poznatku, a to, že zaměstnavatel jako tvůrce není v rámci pracovněprávního poměru zdaleka chráněn tak, jak by podle mého názoru, bylo vhodné.

V průběhu zpracování jsem se vzhledem k značnému množství použitých materiálů, setkala s až neuvěřitelným množstvím pohledů, které sice pojmy byly totožné, avšak jejich výklad byl velice rozmanitý.

Resumé

In conclusion of this work, apart from the summary of the results and the knowledge which I reached over this work, I will focus on my reflection de lege Ferenda, I did't remember at work. Intellectual property is a very abstract notion, were and still are large efforts to define it, and i'm here with a similar definition to use with the professional literature and international treaties. The more such a concept has become complicated and interesting, if you connect it with another component such as labor relations. The arise from this connection, from which it is obvious that each of its parts, everyday encountering , and how we use that articles resulting from intellectual activity by employers or employees. In connection with the development and modernization is also gradually to varying legal editing area, but not only from my perspective seems insufficient. Due to the still growing tendency of technological progress, problems and conflicts arising from such relationships much more consistently. After all, these disputes arise except insufficient and ambiguous definition of many terms, but also because of outdated legislation

The first view of the arrangement of intellectual property, under which it is appropriate to classify industrial property and copyright, is an obvious disparity adjustments that we have in our legal system available already. Even though it is not conceivable to imagine that one law could encompass all the rights and obligations of all parties, it would be relevant institutes have been present in those codes to which in essence represent, so I included the preparation and analysis of employee work in his work in the chapter on labor relations.

There are general provisions concerning the employment relationship, but do not find here any provisions that would at least partially regulate relations between the employee and the employer as an author, in the Labour Code. Although there isthe employer provides for protection of the non-competition clause, which is the appropriate institute, applicable for these relationships. Even though, at least in terms of employer provided an adjustment, I find one annual period, as the deadline is very short and insufficient. But for employees de facto there are no rules to him in an employment relationship in which the fulfillment of obligations based on his creative work, to protect. In relation to the non-

competition clause does have the right to denounce it, but even this attempt to define his rights do not find to be sufficiently. All this becomes even more dimension that in the employment relationship has a clear superiority in performance of property rights just employer.

The thesis introduction I defined what I want to deal with in the work and what results I would like to find. Throughout the thesis, I defined a many of general concepts. At the same time, I also dealt with the particular treatments that are in our legal system very fragmented and inconsistent.

So I set a goal, I gradually gave all the problems that may result from such a theme, such as objects of intellectual property rights in labor relations emerge. In each chapter, I questioned the legislation and also put their thoughts on how the legislature intended the provision and, where appropriate, in my view what was wrong. I did not fail to pursue legislation in the European Union, which, after analysis, I find it very povedeným and essential step for it to be possible to be uniform regulation in this area in the Economic Area.

In this thesis, I tried to highlight the main issues that arise in the course of producing intellectual property. Based on that, I reached the conclusion that virtually anything that arises within the mental creativity, can be created in an employment relationship. I have also helped me to find fundamental knowledge, and that the employer is not the creator of the protected employment ratios far as it would in my opinion, would be desirable.

During the thesis processing I have given the considerable amount of materials used, met up with an incredible number of views which, although terms were identical, but their interpretation was very diverse.

Seznam použité literatury a pramenů

Literatura česká:

Bělina M. a kolektiv, Pracovní právo 4, doplněné a přepracované vydání, Praha, C. H. BECK, 2010,

Dobřichovský, T. Moderní trendy práv k duševnímu vlastnictví v kontextu evropského práva, Dohody TRIPS a aktivit WIPO. Praha: Linde, 2004

Eliáš, K., Bejček, J., Hajn, P., Ježek, J. a kol., Kurs obchodního práva. Obecná část. Soutěžní právo., Praha, C. H. Beck, 2007,

Horáček, R., Čada, K., Hajn, P. Práva k průmyslovému vlastnictví. 1. vydání. Praha : C. H. Beck, 2005

Chaloupková H., Holý P., Autorský zákon, Komentář 4. vydání, C.H. BECK, Praha, 2012

Jakl L., Právní ochrana průmyslového a jiného duševního vlastnictví, REPETITORIUM, Metropolitní univerzita Praha, 2011

Madar L., Slovník českého práva, Linde Praha, 2002

Pítra V., K některým aspektům průmyslového vlastnictví. Průmyslové vlastnictví, 1997, č. 3 – 4

Telec I., Pojmové znaky duševního vlastnictví, C. H. BECK, Brno, 2012

Telec I., Přehled práva duševního vlastnictví 1., Lidskoprávní základy, Licenční smlouva, 2.upravené vydání, Doplněk, Brno 2007

Telec I., Tůma P., Autorský zákon: komentář, C. H. BECK, Praha, 2007

Telec I., Tůma P., Přehled práva duševního vlastnictví 2, Česká právní ochrana, Doplněk, Brno 2006

Štědroň B., Ochrana a licencování počítačového programu. 1. vydání Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2010

Švestka J., Dvořák J. a kolektiv, Občanské právo hmotné 3, 5. vydání, Wolters Kluwer Česká republika, 2009

Literatura cizojazyčná:

Lowenfeld, A.F. (2002): International Economical Law. Oxford : Oxford University Press

Matsushita, M., Schoenbaum, T. J., Petros, C. M. The World trade organization, Law, Practice, and Policy. Oxford: Oxford University Press, 2004

Právní předpisy:

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon)

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů

Zákon č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech

Zákon č. 529/1991 Sb., o ochraně topografií polovodičových výrobků

Zákon č. 408/2000 Sb., o ochraně práv k odrůdám rostlin,

Zákon č. 206/2000 Sb., o ochraně biotechnologických vynálezů,

Směrnice:

Směrnice Rady 87/54/EHS ze dne 16. prosince 1986, o právní ochraně topografií polovodičových výrobků

Směrnice Rady 91/250/EHS ze dne 14. května 1991, o právní ochraně počítačových programů

Směrnice Rady 92/100/EHS ze dne 19. listopadu 1992, o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem

Směrnice Evropského parlamentu a rady 98/71/ ES, ze dne 13. října 1998, o právní ochraně (průmyslových vzorů)

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. Května 2001, o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/48/ES ze dne 29. dubna 2004, o dodržování práv duševního vlastnictví

Judikatura:

Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 2.května 2012 (žádost o rozhodnutí o předběžné otázce High Court of Justice (Chancery Division) – Spojené království – SAAS Institute Inc v. Word Programming Ltd, (2012/C 174/05), Úřední věstník Evropské Unie, C 174, Svazek 55 ze dne 16.června 2012,

Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 26. 3. 1976, sp. zn. 3 Cz 13/76

Články

Boltnar J., Právní ochrana počítačových programů, www.epravo.cz, 2008

Jansa L., Co obnáší pracovní právní vztah s programátorem,

www.pravoit.cz, 2006

Jansa L., Nekalé podnikání bývalých zaměstnanců, www.pravoit.cz, 2010

Plos J., Autorská práva k architektonickému dílu- urbanistické studii, <http://www.cka.cc>, 2010

Šebelová M., časopis Automatizace, ročník 52, číslo 11, listopad 2009

Internetové zdroje:

<http://www.epravo.cz>

<http://www.euroskop.cz>

<http://www.wipo.int>,

<http://www.wto.org>